

Blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet

– Ur pedagogens synvinkel

Laura Lindfors

EXAMENSARBETE	
Arcada	
Utbildningsprogram:	Det sociala området
Identifikationsnummer:	13059
Författare:	Laura Lindfors
Arbetets namn:	Blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet – Ur pedagogens synvinkel
Handledare (Arcada):	Carina Kiukas
Uppdragsgivare:	Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
<p>Sammandrag:</p> <p>Det är viktigt för alla daghemsbarn att få känna sig delaktiga i daghemmets verksamhet. Varje barn behöver bli sedd, hörd och bekräftad. Denna studie fokuserar på blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet ur pedagogens synvinkel. Syftet med studien är att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Genom gruppintervjuer med daghemspersonal har jag sökt svar på följande frågeställningar: Vad finns det för möjligheter för pedagogen att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet? samt vilka faktorer kan försvåra möjligheten till delaktighet? Undersökningen har en socialpedagogisk referensram med en fördjupning i begreppen delaktighet och inklusion. Sammanlagt genomfördes fyra gruppintervjuer på fyra olika enheter inom Stiftelsen Sedmigradskys daghem. I intervjuerna medverkade fostringspersonal med olika utbildningar. Resultatet från intervjuerna analyserades genom en innehållsanalys. Undersökningens resultat tyder på att daghemspersonalen har både möjligheter och utmaningar i att stöda blyga barns delaktighet på daghem. Pedagogerna upplevde att det är viktigt att kunna definiera vad blyghet innebär, identifiera de blyga barnen i gruppen, samt att utveckla ett bra förhållningssätt mot de blyga barnen. Pedagogerna lyfte även fram konkreta arbetsätt som de använder som stöd i sitt arbete. Pedagogerna ansåg att ett stort barnantal och stora grupper kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet. Andra försvårande faktorer som nämndes var gruppdynamiken och personalbrist. Studien bidrar till en ökad kunskap om blyga barns delaktighet på daghem och kan hjälpa daghemspersonal att uppmärksamma och stöda blyga barn på daghem.</p>	
Nyckelord:	Blyghet, Barn, Daghem, Socialpedagogik, Delaktighet, Inklusion, Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
Sidantal:	61
Språk:	Svenska
Datum för godkännande:	

DEGREE THESIS	
Arcada	
Degree Programme:	Social Services
Identification number:	13059
Author:	Laura Lindfors
Title:	Shy Children's Participation in Day Care Activities – From a Pedagogue's Point of View
Supervisor (Arcada):	Carina Kiukas
Commissioned by:	Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
<p>Abstract:</p> <p>It is important for every child in kindergarten to be able to feel participated in day care activities. Every child has the need to be seen, heard and acknowledged. This study focuses on the participation of shy children in day care activities from a pedagogue's point of view. The purpose of the study is to enhance the understanding of the participation of shy children in day care activities. By means of group interviews with kindergarten personnel, I have sought answers for the following questions: What alternatives does the pedagogue have to support the participation of shy children in day care activities, as well as what factors may hinder the possibilities for said participation? This study has a social pedagogic theoretical frame of reference, with an emphasis on participation and inclusion. A total of four group interviews were done in four Kindergarten units of the Sedmigradsky foundation. Day care personnel of dissimilar education took part in the interviews. The results of the interviews were analysed by means of content analysis. The results of the study indicate that day care personnel have both possibilities and challenges in the enhancement of shy children's participation in day care activities. The pedagogues think that it is important to be able to define the meaning of shyness, to identify and to be able to relate to the shy children in the group. The pedagogues brought forth tangible procedures that they use in their own work. The pedagogues found that a large number of children and large groups can make it difficult for shy children to feel participated in day care activities. Other complicating factors that were mentioned were group dynamics and the lack of personnel. The study contributes to an increased knowledge of the participation of shy children in day care, and can aid day care personnel to notice and endorse shy children.</p>	
Keywords:	Shyness, Children, Kindergarten, Social Pedagogy, Participation, Inclusion, Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
Number of pages:	61
Language:	Swedish
Date of acceptance:	

OPINNÄYTE	
Arcada	
Koulutusohjelma:	Sosiaaliala
Tunnistenumero:	13059
Tekijä:	Laura Lindfors
Työn nimi:	Ujojen lasten osallisuus päiväkodin toiminnassa – Varhaiskasvattajan näkökulmasta
Työn ohjaaja (Arcada):	Carina Kiukas
Toimeksiantaja:	Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
<p>Tiivistelmä: Kaikkien päiväkotilasten on tärkeää saada tuntea olevansa osa päiväkodin toimintaa. Jokainen lapsi tarvitsee tulla nähdyksi, kuulluksi ja hyväksytyksi. Tämä tutkimus tuo esille ujojen lasten osallisuuden päiväkodin toiminnassa varhaiskasvattajan näkökulmasta. Tutkimuksen tarkoituksena on lisätä ymmärrystä koskien ujojen lasten osallisuutta päiväkodin toiminnassa. Päiväkotihenkilökunnan ryhmähaastattelujen kautta olen hakenut vastauksia seuraaviin kysymyksiin: Minkälaisia mahdollisuuksia varhaiskasvattajalla on tukea ujojen lasten osallisuutta päiväkodissa? sekä mitkä seikat voivat vaikeuttaa osallisuuden mahdollisuuksia? Tutkimuksella on sosiaalipedagoginen teoriapohja jossa on syvennytty käsitteisiin osallisuus ja inklusio. Kaikkiaan toteutettiin neljä ryhmähaastattelua neljässä Sedmigradsky säätiön eri päivähoitoyksikössä. Haastatteluihin osallistui kasvatushenkilökuntaa moninaisilla koulutuksilla. Tutkimuksen tulokset analysoitiin sisältöanalyysillä. Tutkimuksen tulokset viittaavat siihen että päiväkotihenkilökunnalla on sekä mahdollisuuksia että haasteita ujojen lasten osallisuuden tukemisessa päiväkodissa. Varhaiskasvattajat kokivat tärkeäksi kyvyn määrittellä, mitä ujous tarkoittaa, sekä ujojen lasten tunnistamisen ryhmässä. Tärkeäksi koettiin myös hyvän suhtautumistavan kehittäminen ujoja lapsia kohtaan. Varhaiskasvattajat mainitsivat myös useita konkreettisia työtapoja, joita he käyttävät työnsä tukena. Varhaiskasvattajien mielestä suuri lapsimäärä ja suuret ryhmät voivat vaikeuttaa ujojen lasten osallisuutta päiväkodin toiminnassa. Muita vaikeuttavia tekijöitä, jotka mainittiin, olivat ryhmädynamiikka sekä työvoimapula. Tutkimus myötävaikuttaa lisääntyneeseen tietoon ujojen lasten osallisuudesta päiväkodissa ja voi auttaa päiväkotihenkilökuntaa huomioimaan ja tukemaan ujoja lapsia päiväkodissa.</p>	
Avainsanat:	Ujous, Lapset, Päiväkotitoiminta, Sosiaalipedagogiikka, Osallisuus, Inklusio, Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl
Sivumäärä:	61
Kieli:	Ruotsi
Hyväksymispäivämäärä:	

INNEHÅLL

1	Bakgrund och problemformulering.....	7
1.1	Syfte och frågeställningar	8
1.2	Stiftelsen Sedmigradsky	9
2	Tidigare forskning	9
3	Teoretiska utgångspunkter	14
3.1	Socialpedagogiskt förhållningssätt med barn	14
3.2	Delaktighetens betydelse för barn	16
3.3	Definition av inklusion	18
3.4	Människans personlighet	19
3.4.1	<i>Blyghet</i>	21
3.4.2	<i>Tillbakadragna barn</i>	22
3.4.3	<i>Blyga barn på daghem</i>	23
4	Metod	26
4.1	Gruppintervju som metod	26
4.2	Insamling av data	27
4.3	Bearbetning och analys	29
4.4	Undersökningens trovärdighet och tillförlitlighet	29
4.5	Etiska aspekter	31
5	Resultat	32
5.1	Pedagogens möjligheter att stöda blyga barns delaktighet	32
5.2	Konkreta arbetsätt som stöder blyga barns delaktighet	34
5.3	Faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet	39
6	Analys	42
6.1	Pedagogens många möjligheter att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet	42
6.2	Flera faktorer kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet	45
7	Avslutande diskussion	48
7.1	Metoddiskussion	48
7.2	Resultatdiskussion	50
7.3	Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning	52

Källor..... 53

BILAGOR..... 57

Bilaga 1..... 57

Bilaga 2..... 58

Bilaga 3..... 59

Bilaga 4..... 61

1 BAKGRUND OCH PROBLEMFÖRMULERING

Jag har valt att skriva mitt examensarbete om blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet. Med mitt arbete vill jag lyfta fram de blyga barnen på daghemmen eftersom jag anser att det är viktigt att uppmärksamma dem. Blyga barn på daghem är en grupp som ofta inte ”gör ett nummer” av sig själv och behöver bli uppmärksammade eftersom det är viktigt att de inte glöms bort. Med mitt arbete vill jag öka förståelsen för blyga barns möjligheter till delaktighet på daghem.

I dagens läge är gruppstorlekarna i de finländska daghemmen stora. Detta kan innebära stora utmaningar för personalen. Det är viktigt att varje barn på daghemmet får känna sig delaktig. Varje barn behöver bli sedd, hörd och bekräftad. Eftersom gruppstorlekarna på daghemmen är stora finns det en risk att de utåtriktade och aktiva barnen tar åt sig så mycket av personalens tid och uppmärksamhet att de blyga barnen, som ofta är lugnare, inte får tillräckligt med uppmärksamhet och därmed inte känner sig delaktiga. Enligt Förordningen om barndagvård (16.3.1973/239) skall i vård- och uppfostringsuppgifter i ett daghem finnas minst en person med stadgad yrkesmässig behörighet för sju barn som har fyllt tre år och är i heldagsvård. För barn som inte har fyllt tre år skall det för fyra barn i vård- och uppfostringsuppgifter finnas minst en person med stadgad yrkesmässig behörighet.

Kommunen kan göra undantag från gruppstorleken om de genomsnittliga vårddagarna för barnen fortlöpande är betydligt färre än verksamhetsdagarna. Undantaget kan göras så att det annat än kortvarigt inte vårdas fler barn samtidigt än vad det totala relationstalet förutsätter. (Social- och hälsovårdsministeriet 2007) I praktiken betyder det oftast att en barngrupp med barn under tre år består av 12-14 barn och tre vuxna i fostringspersonalen och att en barngrupp med tre- till femåringar består av 21-22 barn och tre vuxna i fostringspersonalen. Detta betyder att det kan bli en utmaning för personalen att säkerställa varje barns delaktighet i daghemmet.

Grunderna för planen för småbarnsfostran verkar som ett styrmedel på nationell plan inom småbarnsfostran. Planen lyfter fram barnens rätt till trygga människoförhållanden,

rätten till att bli förstådd och uppmärksammas enligt sin ålder och utvecklingsnivå samt rätten till en trygg och hälsosam miljö i vilken det är möjligt för barnet att leka och fungera på ett mångsidigt sätt. (Stakes 2005:11–12) För att ett barn skall kunna fungera på ett mångsidigt sätt är det viktigt att barnet får känna sig delaktigt. Meningen med mitt arbete är att lyfta fram blyga barns möjligheter till delaktighet inom dagvården.

Vidare lyfter grunderna för planen för småbarnsfostran fram att barndomen har ett värde i sig och att det är viktigt att stöda barnet i dess utveckling som människa. Fostrarna har som uppgift att se till att följande fostringsprinciper vägleder verksamheten inom småbarnsfostran: att främja barnets personliga välbefinnande, att stärka barnets beteendeformer och verksamhetssätt som beaktar andra personer, samt att stegvis öka på barnets självständighet. (Stakes 2005:18) För att dessa principer skall tryggas gällande blyga barn är det viktigt att trygga deras möjlighet till delaktighet inom dagvården.

Till socionomens uppgifter hör att stöda individers möjligheter till delaktighet. Detta arbete kommer att bidra till en ökad kunskap om blyga barns delaktighet på daghem. Detta arbete kommer att hjälpa daghemspersonalen att stöda delaktigheten hos blyga barn. Med arbetet vill jag väcka tankar hos daghemspersonalen och stöda dem i att uppmärksamma blyga barns delaktighet. För att problemområdet inte skall bli för stort har jag valt att avgränsa mitt arbete att behandla daghemsbarn i åldern tre till fem år.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med arbetet är att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Jag vill undersöka vad det finns för möjligheter för pedagogen att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet samt vilka faktorer kan försvåra möjligheten till delaktighet.

De övergripande frågeställningarna jag vill få svar på är;

Vad kan pedagogen göra för att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet?

Vad finns det för faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet?

1.2 Stiftelsen Sedmigradsky

Detta examensarbete har genomförts i samarbete med Stiftelsen Sedmigradsky. Stiftelsen Sedmigradskys småbarnsskola och Marias Asyl är en privat stiftelse som organiserat barndagvård i Helsingfors i över 150 år. Idag upprätthåller Stiftelsen Sedmigradsky fyra daghem runt om i Helsingfors. Alla Sedmigradskys daghem utgår från gemensamma pedagogiska principer och delar även samma värdegrund som grundar på lagen om barndagvårdens krav på trygg dagvård samt FN:s konvention om barns rättigheter. Stiftelsen erbjuder barnen dagvård där alla barns individualitet beaktas. Den gemensamma målsättningen för stiftelsens daghem är att ge varje barn en god start i livet med en sund självkänsla och en trygghet. (Stiftelsen Sedmigradsky 2014)

2 TIDIGARE FORSKNING

Jag har valt att presentera fem tidigare undersökningar som behandlar små barns blyghet. Fyra av de fem undersökningarna behandlar blyga barn på daghem och fokuserar på barn i åldern 3-5 år, vilket hör till mitt avgränsningsområde. En av artiklarna jag presenterar behandlar tillbakadragenhet i hela barndomen men jag har valt att ha med artikeln eftersom den innehåller information om blyghet inom den tidiga barndomen. Undersökningarna är väsentliga för min studie eftersom de lyfter fram blyga och tillbakadragna barns ställning, utmaningar och stödbehov på daghem. Undersökningarna stöder syftet med mitt arbete eftersom de lyfter fram blyga barns stödbehov på daghem. För att hitta artiklar har jag gjort sökningar i följande databaser: Academic Search Elite, Sage Journals och PubMed.

Jag har använt mig av följande sökord för att hitta artiklar:

- Preschool AND shyness
- Preschool AND shyness AND communication
- Preschool AND shy
- Preschool AND shyness AND social inclusion
- Early childhood AND shyness

I pro gradu avhandlingen ”Yksin ryhmässä – vetäytyvät lapset ja syrjäytyminen päiväkodissa” (Mustajärvi 2012) undersöktes barn som drar sig undan och social exklusion på daghem. Forskningen granskade tillbakadragna barn i under skolåldern som tidigare har definierats som en av formerna till småbarns exklusion. Mustajärvi undersökte tillbakadragna barns handlingar, sociala relationer och stödbehov på daghem. I forskningen behandlas olika grupper av tillbakadragna barn. En av grupperna bestod av blyga och känsliga barn.

I undersökningen deltog sammanlagt 50 daghemsgrupper inklusive fostringspersonal samt 14 familjedagvårdare. Sammanlagt 892 barn mellan ett till sju år deltog i undersökningen. Forskningen kom bland annat fram till att tillbakadragna barn behöver stöd och uppmuntran från vuxna för självstyrning och initiativtagande. Dessa kunskaper hör nära ihop med varandra. Undersökningen var kvantitativ och som materialsamlingsmetoder användes observation, intervjuer och lärarens pedagogiska utvärderingar av barnen. Enligt resultaten minskar barnets iver och initiativtagande desto mer tillbakadraget barnet är. Samma händer med självständigheten och självstyrningen. Tillbakadragna barn söker sig inte självständigt och ivrigt med i olika aktiviteter. Ett tillbakadraget barn behöver hjälp av en vuxen för att bli ivrig, men även för att gå med i gemensamma aktiviteter.

I artikeln ”Social Withdrawal in Childhood” (Bowker et al. 2009) granskas olika synsätt och tidigare forskning om tillbakadragna barn. Målet med artikeln är att förse en definition och teoretisk klarhet till den komplexa samlingen av termer som är knutna till studier om tillbakadragna barn. Vidare är artikelns mening att studera förutsägbarheten, sambandet och konsekvenserna av tillbakadragenhet hos barn och unga. Enligt Bowker et al. avhåller socialt tillbakadragna barn sig från sociala aktiviteter med deras kamrater. Saknaden av social interaktion kan bero på flera olika orsaker, bland annat social rädsla eller ångest. Från tidiga barndomen ända upp till tonåren är tillbakadragna barn samtidigt och förutsägbart i risk för flera olika negativa anpassningsmönster som kan leda till bland annat socioemotionella svårigheter, dåligt självförtroende, symtom av nedstämdhet och depression samt kamratsvårigheter.

Enligt artikeln är social tillbakadragenhet varken ett kliniskt definierbart beteende, eller en social eller emotionell störning i barndomen. Studier om barns ensamhet och tillbakadragna beteende har ofta förknippats med bland annat blyghet. Med denna artikel vill författarna bredda konstruktionen av social tillbakadragenhet, med speciell fokus på blyghet, tillbakadragenhet och ensamhet. Författarna till artikeln vill lyfta fram att det är viktigt att komma ihåg att vissa barn engagerar sig mindre i social interaktion för att de är socialt ointresserade eller för att de föredrar att leka ensam. Undersökningar har bevisat att föräldrar som har förståelse för sitt barns beteende, personlighet och behov, hjälper sitt barn att bli mindre förhindrad och socialt skickligare under tidiga barndomen. Föräldrar som uppmuntrar sitt barn till självständighet och förser barnet med social interaktion med kamrater ökar sitt barns möjligheter att höja sin sociala kompetens. Föräldrarna kan till exempel ordna lekträffar med andra familjer för att stöda barnets sociala utveckling.

I studien "Talking Yourself Out of Being Shy: Shyness, Expressive Vocabulary, and Socioemotional Adjustment in Preschool" (Armer & Coplan 2005) undersöktes betydelsen av ordförrådets storlek som stabiliserande medel mellan blyghet och anpassning i tidig barndom. I undersökningen deltog 82 stycken daghemsbarn från olika delar av Ottawa, Canada. I början av skolåret bedömde barnens mödrar sina barns blyghet. Fyra månader senare intervjuades barnen för att kunna värdera deras ordförråd och självbild. Barnen intervjuades två gånger av utbildade undersökningsassistenter. I slutet av skolåret fick lärarna utvärdera barnens anpassning till daghemmet. Tidigare undersökningar har indikerat att bättre språkfärdigheter kan hjälpa blyga barn att utveckla mera positiva överlevnadsstrategier. I denna studie undersöktes ordförrådets inverkan på blyghet och socioemotionell anpassning i daghemmet. I tidigare undersökningar har man även kunnat koppla samman barnets muntliga färdigheter och storleken på ordförrådet med positiv mottagning från kamrater i daghemsgruppen. I undersökningen framkom att det inte finns någon direkt koppling mellan blyghet och barnets ordförråd som skulle förutsäga ett barns anpassning till daghemmet.

Vidare framkom det i undersökningen att ett större ordförråd kan agera som en buffert mot vissa negativa resultat av blyghet. Undersökningens resultat antyder också att ett stort ordförråd tjänar i en skyddande roll i anpassningen till daghem. Dessa resultat

stöder tidigare forskningsresultat. Sammanfattningsvis kan man konstatera att undersökningens resultat antyder att språkliga färdigheter inte direkt minskar sociala ångesten hos blyga barn, men att bra språkkunskaper kan göra det mer sannolikt för blyga barn att samspela socialt, trots deras ångest.

I studien ”The contribution of adults nonverbal cues and children's shyness to the development of rapport between adults and preschool children” (Cumming et al. 2003) undersöktes om den vuxnas leende och blick och barnets blyghet bidrar till utvecklingen av relationen mellan nyligen bekanta vuxna och daghemsbarn. Dessa två icke-verbala signaler valdes eftersom det har forskats att de stöder barns trygga anknytning. I studien undersökte forskarna 68 barn från tre olika daghem belägna i Arizona, USA. Barnen var mellan tre och fem år gamla då undersökningen gjordes. Tidigare undersökningar har visat att man kan stöda utvecklingen av relationen mellan vuxna och barn genom att höja barnets kännedom av den vuxna, genom att engagera barn i vänliga diskussioner med den vuxna och genom vuxnas föreställningar med handdockor. Tidigare har man inte undersökt olika typer av icke-verbal kommunikation som stöd för utvecklingen av relationen. Denna studie var konstruerad för att göra det.

Föräldrarna, lärarna och undersökningsassistenterna på plats fick skilt bedöma barns blyghet med en skala från ett till nio, där ett betyder ”inte alls” och nio ”mycket” genom att svara på frågorna (1) om barnet snabbt blir varm i kläderna med nya människor, (2) om hon/han tycker om att tala om sig själv med nya människor, och (3) om barnet är socialt med människor hon/han inte känner ännu väl. Två undersökare utbildades utförligt för att kunna visa signaler genom leende och blicken. De utbildades uttryckligen för att kunna uttrycka äkta leenden där kinden lyfts upp när man ler. Undersökningen hade fyra faser.

I första fasen deltog undersökarna två till tre gånger i daghemmets verksamhet utan att ha socialt samspel med barnet. I andra fasen närmade sig undersökarna barnet och läste sedan en bok tillsammans med barnet samtidigt som hon uttryckte sig nonverbalt. I tredje fasen intervjuade undersökaren barnet för att få fram hur mycket barnet vågar uttrycka sig. I fjärde och sista fasen intervjuade läraren eller hennes assistent barnet för att få reda på barnets tankar om undersökarens trovärdighet och hur mycket barnet

gillade personen. Undersökningens resultat visade att de blyga deltagarna visade mindre trovärdighet mot testpersonerna då de i en snabbare frekvens tog ögonkontakt, medan icke blyga deltagare visade motsatta mönster. Blyga deltagare gillade testpersonerna mindre än de icke blyga deltagarna. Deltagarna tycktes gilla testpersonerna mer då de uttryckte leende med en snabb frekvens och då de tog ögonkontakt med en långsammare frekvens.

I studien "Shyness and self-esteem in early childhood" (Kemple 1995) undersöktes sambandet mellan blyghet och självförtroende hos fyra år gamla barn. I undersökningen deltog 53 daghemsbarn från fyra olika grupper. Av barnen var 26 stycken flickor och 27 stycken pojkar. I tidigare forskning har det framkommit att alla upplever tidvis blyghet, men att om blygheten kommer fram mycket starkt och kontinuerligt i olika sociala situationer kan det ha negativa konsekvenser för individens emotionella och sociala välbefinnande. Syftet med studien var att undersöka om det finns en länk mellan självförtroende och blyghet hos fyra åriga barn, och förse bekräftelse för en självförtroende mätning planerad för att dra nytta av vad som är känt av daghemsbarns förståelse av sig själv.

Flera studier visar resultat på att dåligt självförtroende är sammankopplat med blyghet. Det finns även bevis på att dåligt självförtroende är förknippat med blyghet hos äldre barn. Tidigare har det forskats om blyga högstadielärares självförtroende. Sambandet mellan blyghet och småbarn har det inte undersökts lika mycket. Tidigare undersökningar har påvisat att blyga tre till fyra år gamla barn mera troligen är mindre bestämda, ger lättare upp vid konfliktsituationer, och är mindre direkta med att uttrycka sina känslor, än barn i samma ålder som inte är blyga.

I undersökningen intervjuades barnen enskilt och efter det fick läraren bedöma barnets självförtroende enligt vad det hade observerat i daghemmet. Till sist fick lärarna fylla i en frågeblankett gällande barnets blyga beteende. Under intervjun frågades barnen om de kan göra 17 olika uppgifter, till exempel "kan du hoppa på ett ben" eller "kan du rita en fyrkant". I början frågades en övningsfråga för att barnet skulle förstå att hon/han inte behövde göra uppgiften, utan att det räckte med att svara ja eller nej. Detta var

väsentligt för att barnet skulle kunna svara enligt hur hon själv upplevde att hon kunde, och inte enligt det egentliga kunnandet.

Resultaten i denna undersökning stöder svagt hypotesen att det finns ett samband mellan blyghet och dåligt självförtroende i den tidiga barndomen. Resultatet föreslår att blyghet och dåligt självförtroende är blygsamt sammankopplade redan i fyra års ålder. Man måste ändå komma ihåg att resultat som innehåller bedömning av självförtroendet från en enda lärare skall tolkas försiktigt. Tillförlitligheten av mätningar med endast en måttstock är ofta opålitliga och påverkar därmed undersökningens tillförlitlighet.

3 TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER

Detta arbete har en socialpedagogisk referensram. Detta betyder att jag i mitt arbete har fördjupat mig i begreppen delaktighet och inklusion. Dessa begrepp är väsentliga inom socialpedagogiken. I detta kapitel presenterar jag min teoretiska referensram genom att beskriva vad socialpedagogik, delaktighet och inklusion betyder för det enskilda barnet. Dessutom beskriver jag människans personlighet och definierar begreppet blyghet.

3.1 Socialpedagogiskt förhållningssätt med barn

Socialpedagogikens huvudsakliga syfte är att stärka sociala band mellan människor och i synnerhet mellan individerna och de samhälleliga institutionerna som till exempel familjen, daghemmet, skolan och arbetsplatsen. Ofta karaktäriseras socialpedagogiken som en ”krispedagogik” som ingriper på samhällets sociala konfliktplatser där människors livsvillkor är hotade. Med detta menas villkor där människor berövas möjligheterna till en tillvaro av de sociala och personliga resurser som står till förfogande i deras vardagsliv. (Madsen 2006:65) Kurki & Nivala lyfter fram det faktum att man i socialpedagogiken strävar efter ett tankesätt där alla människor förstås som unika och värdefulla personligheter som dock växer till sitt fulla först i samhället då individen får vara i kontakt med andra lika värdefulla individer. Individens och samhällets relation är det väsentliga i socialpedagogiken menar Kurki & Nivala. (2006:13)

FN:s barnkonvention från år 1989 deklarerar att alla barn har rätt till skydd mot övergrepp som hotar deras värdighet och att barn och barnens familjer har rätt till hjälp och stöd som försäkrar deras lärande och utveckling. I konventionen formuleras involvering som en rättighet, det vill säga rätten att bli respekterad, hörd och få sina särskilda behov som barn tillgodosedda. Således kan man konstatera att inklusion är ett svar på övergrepp, förtryck och maktmissbruk från varje form av auktoritet som hotar barnets innefattande i alla förhållanden som berör dess framtid och uppväxt. (Madsen 2006:173–174)

Eriksson & Markström hänvisar till Stensmos definition av socialpedagogiken. Att vara socialpedagog betyder enligt Stensmo att man vägleder social inläring. Med detta menas den inläring som uppstår i mötet mellan två personer. Det socialpedagogiska arbetet grundar sig på att ge klienterna de färdigheter och normer som de behöver för att kunna utveckla sina sociala resurser och relationer till andra människor. Enligt Stensmo är socialpedagogiken en mellanform mellan socialt arbete och pedagogik. (2000:187) Enligt Kurki & Nivala har socialpedagogiken två syften. Socialpedagogikens allmänna syfte handlar om en slags social uppfostran som hjälper människor att växa in i samhället och leva i växelverkan med andra människor. Vidare är socialpedagogikens uppgift att sträva till att stöda de människor som lever exkluderade och olyckliga i vardagslivet så att de skall steg för steg lyckas att utveckla sitt eget och samfundets liv till mer mångsidigt. (2006:11–12)

Daghemmet kan beskrivas som en obligatorisk levnadsmiljö i en viss livs fas för alla barn som går på daghem och daghemmet utgör därför en nödvändig och betydelsefull social arena för dessa barn att erhålla vardagslivserfarenheter. Vardagslivet handlar här om att lära sig att klara av denna obligatoriska samvaro med jämnåriga, både då det är frågan om planerad och spontan samvaro. I daghemmet har barnen gemensamma livsvillkor, och barnen utvecklar olika sätt att hantera dessa institutionella villkor. Med socialpedagogiken försöker man stöda barns förutsättningar att kunna leva ett meningsfullt vardagsliv med hjälp av att mobilisera barnets nätverk, dess relationer till betydelsefulla medmänniskor, samt utveckla barnets förmågor att klara av vardagslivet. (Madsen 2006:203,206)

En viktig del av pedagogens arbete på daghemmet är att ”bana väg för socialt deltagande”. Barnen på daghemmet är alltid på jakt efter någon att leka med. Daghemmets pedagogik skall stöda alla barns möjligheter i att ingå i flera olika gemenskaper. På detta sätt får barnen möjligheten att prova på olika roller och sociala situationer. Pedagogerna ansvarar för att åstadkomma konstruktioner i daghemmets vardag där möjligheterna till deltagande är öppna och synliga för så många i daghemsgruppen som möjligt. Ofta förekommer det att pedagogerna intar en ”isbrytarroll” och ordnar möjligheter för deltagande i både planerade och oplanerade aktiviteter och lekar. Rymligheten i daghemmet, både den fysiska och sociala, är mycket viktig för barnet. Om den fysiska rymligheten är för liten ökar konflikterna mellan barnen då det ofta uppstår gränsstrider. Social rymlighet beskrivs ofta som att skapa ”rum i rummet” för det enskilda barnet. Man skapar förutsättningar för det enskilda barnet att delta i aktivitetsgemenskaper. (Madsen 2006:212–213,216)

3.2 Delaktighetens betydelse för barn

Delaktighet går att definiera på flera olika sätt. Svenska akademins ordlista (1998) anger att delaktighet betyder att ”ta del i något”. Med något syftar man till exempel på en social aktivitet, en gemenskap eller en uppgift. Uppgifter som utförs i skolan eller på arbetsplatsen är ett bra exempel på uppgifter. Individer som tar del i lösandet av uppgifter får ofta en känsla av tillhörighet. Tillhörighet framställs ofta som ett av de väsentliga begreppen inom delaktigheten. (Molin 2004:61) Norstedts Svenska ordbok (1999) definierar delaktighet som ”aktiv medverkan”.

Delaktigheten kan beskrivas som ett samspel mellan individen och dennes sociala och fysiska omgivning (Molin 2004:79). Björck-Åkersson & Granlund betonar möjligheten att bedöma en individs delaktighet utgående från individens egna subjektiva upplevelse av delaktighet. Delaktighet innebär att få vara autonom och själv bestämma över sitt liv. Detta även om man inte själv klarar av att utföra alla aktiviteter självständigt. Därför kan man konstatera att den egna viljan och motivationen, egna målsättningar samt roller är väsentliga för att kunna uppnå känsla av delaktighet. (Björck-Åkersson & Granlund 2004:30,36)

Delaktighet är en av grundförutsättningarna för barns möjlighet att föra sin egen talan. För att vuxna skall kunna tolka måste de lyssna på barnet samt ha generell och specifik kunskap om barns kunskapsbildning. Delaktighet och barnperspektiv är ömsesidigt beroende av varandra. En av förutsättningarna för att vuxna skall kunna göra barn delaktiga är att de har möjligheten att ta barns perspektiv. För att närma sig barns perspektiv förutsätts ett förhållningssätt där vuxna hänför barn en egen kultur och ett eget sätt att förstå och erfara världen. Ett förhållningssätt där barns delaktighet leder till konkret tillvaratagande av barns perspektiv och reellt inflytande i olika pedagogiska sammanhang. (Pramling-Samuelsson & Sheridan 2003:70–71)

Kronqvist & Kumpulainen beskriver att barnets utveckling är en process som artar sig genom barnets delaktighet i samhällets sociala liv. Genom delaktighet i ledd verksamhet samt övningar blir barnet gradvis en fullständig medlem i samhället. Genom att barnet anammar vardagsrutiner och får vara delaktigt producerar barnet egen kultur. Genom att bearbeta det vad hon har lärt sig producerar barnet egen barnkultur. Barnet intar kanske inte vardagslivets modeller som sådana, utan bearbetar dem. Det har observerats att det i barngrupper konstant produceras kamratkultur. Barngruppens verksamhet kan bra beskrivas genom två huvudteman; barnen strävar efter att behålla känslan av kontroll till sina liv och de vill dela kontrollförsöken med de andra barnen. Känslan av kontroll uppkommer hos barn då de skapar tillsammans och fungerar spontant för att göra det okända bekant. De bearbetar de okända sakerna i vuxnas värld till sina egna. Detta händer till exempel via rollekar där barnen använder sin fantasi och tar en del av innehållet från vuxnas värld. Barnet tänker sig i rollen som till exempel pappa, mamma eller hund. (Kronqvist & Kumpulainen 2011:126–127)

För att barn aktivt skall kunna påverka sin egen situation måste vuxna kunna lyssna till och tolka barns ageranden och föra vidare deras röster. En förutsättning för att detta skall lyckas är att barnen är delaktiga och att deras ageranden tas på allvar. Om vuxna lyckas göra barnen delaktiga och fånga barns perspektiv finns det en möjlighet att barnet upplever sig förstådd och delaktig. Ett barn är delaktigt och har inflytande då hon upplever att hennes värld blir sedd och hörd, då hennes intressen, intentioner och sätt att förstå, bemöts och tas tillvara på ett respektfullt sätt. (Pramling-Samuelsson & Sheridan 2003:71) Johannesen & Sandivk betonar att delaktighet och inflytande inte handlar om

att få bestämma. Delaktighet betyder mycket mer. Delaktighet betyder att alla får vara en del av en gemenskap där man visar respekt och inkluderar alla, oavsett tankar och inställningar. Delaktighet handlar om hur individer samspelar, respekterar och lyssnar på varandra i en gemenskap. (2013:31)

3.3 Definition av inklusion

Det har varit vanligt ända sedan 1990-talets början att uttrycka politiska visioner gällande välfärdssamhällets utveckling med hjälp av begreppet rymlighet. Ofta talar man om det rymliga daghemmet, den rymliga skolan och så vidare. Dessa skall lägga grunden för det rymliga samhället; ett samhälle för alla. Meningen är att samhällets institutioner skall inrättas på ett sådant sätt att det finns plats för alla samhällsmedborgare, oavsett medborgarens sociala bakgrund, särskilda behov eller kulturella tillhörighet. Uppfattningen med det rymliga samhället uttrycks ofta med begreppet social inklusion. Orden inklusion och exklusion är starkt sammankopplade till socialpedagogiken. Ordet inklusion betyder att medräkna, att innefatta någon i helheten. Med ordet exklusion menar man antingen att hålla någon ute, som redan befinner sig utanför eller stöta ut någon som hittills har befunnit sig innanför. (Madsen 2006:171,172–173)

Jönhill beskriver skillnaden mellan inklusion och exklusion som individens tillhörighet eller icke-tillhörighet i förhållande till sociala system. Jönhill menar att skillnaden mellan inklusion och exklusion alltid handlar om kommunikationsmöjligheter eller avsaknaden av kommunikationsmöjligheter. Individen är så gott som alltid inkluderad i samhället om hon kan kommunicera, men hon är exkluderad i förhållande till de system som hon inte ingår i och framför allt från flertal organisationer. (Jönhill 2012:39,87–88)

Social inklusion kan ibland förstås som en kvantitativ storhet, vilket man studerar genom att följa med hur många grupper ett barn är verksam i, antalet barn som barnet leker med, samt hur ofta det händer. Om man studerar barns deltagande på detta vis, kan många barn ge intrycket att vara mycket inkluderade, eftersom de synligt ser ut att delta i många olika sammanhang under en dag. Detta är dock inte alltid fallet. Dessa intryck bevisar inte om det enskilda barnet upplever sig själv delaktigt, uppskattad som

deltagare och om barnet har möjlighet att inta den rollen i leken som hon önskar sig. Därför är det viktigt att pedagogen fäster uppmärksamhet på barnets subjektiva upplevelse av delaktighet. (Madsen 2006:216–217)

3.4 Människans personlighet

Personligheten är ett mycket brett begrepp som innefattar människans världsbild, självuppfattning, självförtroende, värderingar, lynne och det som kallas för temperament. Temperamentet är personlighetens kärna. Man märker snabbt på en person om hon är snabb, långsam, utåtriktad eller inåtvänd. Enligt undersökningar upplever ungefär tio procent av människorna att alla sociala situationer är svåra för dem. En annan tio procent av människorna upplever tvärtemot att sociala situationer inte alls är svåra för dem och att de inte alls är känsliga för andra människors åsikter. Största delen av människorna, resterande 80 %, upplever att de har egenskaper från både grupperna. De viktigaste begreppen inom temperamenten är inslagen av undvikande och kontaktsökande. En kontaktsökande person tar kontakt och tar snabbt initiativ i saker medan en undvikande person behöver tid och ett tryggt kommunikationstillfälle för att våga ta kontakt. Ett annat viktigt åtskiljande temperamentsdrag är intensiteten. Med hög intensitet menar man hur häftig kontakten är och med låg intensitet hur försiktig den är. (Viljamaa 2009:11)

Skillnaden mellan temperament och personlighet är att personligheten föds genom miljöns inflytande, medan temperamentdragen uppenbarar sig redan tidigt, innan miljön har kunnat påverka dem. Detta utesluter dock inte det att miljön också påverkar temperamentet. Temperamentforskare lyfter fram en del olika saker i sina definitioner, men gemensamt med deras teorier är att temperament definieras ofta att handla om individens typiska beteendestil, eller det sätt som människan fungerar. Med detta menar man alltså människans egenskaper som hon har gällande beteende och reagerande. Temperamentet svarar på frågan ”hur?” alltså hur människan gör det vad hon gör. Även om de olika temperamentteorierna lyfter fram olika synpunkter i sina teorier har de även en gemensam nämnare. Alla teorier definierar temperamentet som människans individuella sätt att handla alltså skillnader mellan handlingssätt. (Keltikangas-Järvinen 2009:36–37)

Människans personlighet är aldrig färdigt utvecklad, utan den formas hela livet. Personligheten är som ett verktyg med vilket man är i växelverkan med andra. Andra människor berättar hur vi själv är. På detta sätt utvecklas vår personlighet till en del enligt vad omgivningen kräver. Personlighetsforskare har beräknat att ungefär hälften av vår personlighet kommer från arvsanlaget, från våra föräldrar, medan omgivningen förstärker dessa drag. Omgivningen kan även häva bort våra temperamentdrag. Även om ett barn är blygt från början kan föräldrarna lära barnet sociala färdigheter och hjälpa barnet att ta kontakt med andra. På detta sätt kommer barnets blyghet kanske aldrig så starkt fram. (Viljamaa 2009:11–12)

Med temperamentet menar man individens typiska handlingsdrag som skiljer henne från andra människor. När vi beskriver en människa och vill föra fram de typiska egenskaperna hon besitter, använder vi ofta oss av de olika temperamentdragen som individen äger för att beskriva vad som är kännetecknande för individen. Vi berättar att människan är blyg, aktiv, social, lugn, rastlös och så vidare. Dessa är alla olika temperamentsdrag. Temperamentdragen används för att beskriva människor för att de syftar specifikt på skillnader mellan människor och för att temperamentet ofta är ett ting som syns utåt till andra människor. Temperamentet är en beteendestil och är därför lätt att observera utifrån. Från människans beteende kan man inte dra en slutsats gällande mängden av personens självförtroende eller hennes motiv, men människans temperament är något som syns utåt. (Keltikangas-Järvinen 2009:39)

Temperamentet påverkar människans personlighet och utvecklingen av självbilden. Temperamentet påverkar självbilden både direkt och indirekt. Temperamentet skapar situationer där barnet upplever antingen att hon lyckats eller misslyckats med något. Ett barn som lätt närmar sig nya saker får genom dessa situationer känna att hon kan någonting. Känslan av kunnandet förstärker barnets positiva självbild. Ett blygt barn kan däremot lätt känna sin tillbakadragenhet som ett misslyckande. Vanligen är temperamentets påverkan på människans personlighet ändå indirekt. Självbilden formas av hur andra människor förhåller sig till barnets temperament. Under sitt andra levnadsår börjar barnet forma sin självbild genom de responser hon får av andra. Definitoner som ”snäll” och ”dum” får ett innehåll. Vissa temperamentsdrag är benägna att samla endast på positiv respons: barnet är modigt, socialt och lugnt. I dessa fall har

barnet inte några svårigheter att skapa en positiv självbild. Om barnet däremot får höra sig vara orolig, rastlös och gnällig är det inte den bästa förutsättningen för att utveckla en positiv självbild. Särskilt mellan blyghet och självvärdering finns ett samband eftersom barn lätt får höra uppskattningar om deras blyghet från äldre människor. (Keltikangas-Järvinen 2009:199–200)

3.4.1 Blyghet

En blyg person kan lika bra vara social som inåtvänd. För en socialt blyg person tar det en längre tid att bekanta sig och ta kontakt med främmande människor än vad det tar för en socialt utåtriktad person. När isen har brutits visar den blyga sina bästa sidor, skrattar och är sig själv. I främmande sällskap, utan tillräcklig tid att värma upp sig håller den blyga i gömman sina bästa sidor och söker känsla av trygghet för att våga komma fram. Det autonoma nervsystemet som är oberoende av vilja är ofta känsligt hos blyga personer. Det går inte att medvetet påverka hjärtklappningar eller rodnande. Dessa symptom kan en blyg person avfyra hos sig själv redan genom att tänka på utmanande sociala situationer. (Viljamaa 2009:16)

Blyghet är inte en allmän brist av mod, feighet eller spänning utan en obehaglig känsla i sociala sammanhang. Det är en social erfarenhet som handlar om en bredare skala i svårigheter att fungera med nya människor och svårigheter i att uttrycka sina känslor i människorelationer, även med nära människor. Blyghet betyder inte att människan inte kunde vara social och intresserad av andra människor. Ett blygt barn som följer med andra barns lekar från sidan kan i verkligheten önska sig få gå med i leken, men behöver uppmuntran och stöd för att våga göra det. (Keltikangas-Järvinen 2009:260) Vissa blyga barn växer ifrån sin blyghet med åldern, medan andra inte gör det. En stor del av barn som är blyga växer ifrån sin blyghet då de genom upprepade erfarenheter lär sig att inte vara rädda till exempel för att tala inför andra. Barnen inser även att det finns fördelar att kunna uttrycka sig och att det inte är särdeles roligt att vara ensam och tyst. Dagligt umgänge med jämnåriga och andra vuxna stöder barnet i att komma över ångest och rädsla. Det är viktigt att vuxna uppmuntrar positiva sociala beteenden hos barn. (Stein & Walker 2003:54)

Blyga människor saknar ofta förmågan att tro på sig själva. Detta är inte följden av en medfödd blyghet, utan av de erfarenheter som den blyga människan samlat från sin omgivning. Denna känsla kan i stället för blyghet också kallas för brist på socialt självförtroende. Med detta syftar man inte på dåligt självförtroende utan på brist på självförtroende i sociala situationer. Människan funderar konstant vad andra tänker om henne. Hennes problem är en ständig självobservering och hon tror sig vara blyg vid alla sociala sammanhang. Blygheten kan leda till ett sådant beteende där andra människor gör feltolkningar. En person som verkar arrogant och fientlig kan helt enkelt bara vara blyg. Människan kan också gömma sin blyghet i ett sarkastiskt och kritiskt beteende och ge andra en uppfattning om sig själv som en kall och känslolös människa. (Keltikangas-Järvinen 2009:261)

Enligt Stein & Walker kan svår blyghet och social ångest förekomma både hos barn och vuxna (2003:48). En socialt blyg person har alltid överträffat sig själv då hon anslutar sig till en ny gruppaktivitet. För en blyg person är mental trygghet viktigt. När den blyga får själv bestämma på vilket sätt och i vilken takt hon närmar sig andra, kan hon bryta de blyga hindren. Fast det känns skrämmande att ta initiativ, måste man öva på att våga vara modig. I sociala situationer har initiativtagaren fördel och känsla av kontroll. (Viljamaa 2009:16,51) Selektiv mutism är en form av social ångest som drabbar en del yngre barn. Det är normalt att en fyra- femåring inte tycker om att tala med främmande människor, särskilt vuxna. Om ett barn däremot är fullständigt tyst under en längre period är detta inte mera normalt. Här syftar man på barn vars tal- och språkutveckling inte är försenad. Barn med selektiv mutism kan tala bra och mycket med sina föräldrar, syskon, och kanske ett par vänner men är tyst i andra sammanhang. Detta kallas för selektiv mutism. (Stein & Walker 2003:50)

3.4.2 Tillbakadragna barn

Till följande kommer jag att behandla begreppet tillbakadragna barn. Begreppet är starkt sammankopplat med blyga barn och framkommer ofta i litteratur och forskning som behandlar blyga barn. I finska litteraturen hänvisar man ofta till uttrycket *syrjäänvetäytyvät lapset* med vilket man menar tillbakadragna eller återhållsamma barn. Tillbakadragna barn beskrivs som blyga, inåtvända och dystra barn som inte får mycket

uppmärksamhet från andra barn. Samtidigt beskrivs de som skuld känsliga och barn som lätt blir ledsna. (Junttila et al. 2002:72)

Tillbakadragning betyder att barnet själv av eget initiativ håller sig utanför referensgruppen. En del av de tillbakadragna barnen är blyga, tysta, rädda och ångestfyllda. De lider av en emotionell konflikt. De skulle vilja leka med andra, de rör sig nära de andra barnen och iakttar deras lekar. Samtidigt försöker de undvika att gå med i leken eftersom de är rädda för sociala växelverkan och för att de inte vet hur man ansluter sig själv i en grupp. (Laine 2002:27) Johannesen & Sandvik beskriver tillbakadragna barn som tysta och stillsamma barn som ställer sig mer reserverade till verksamhet och personer på en allmän generell nivå (2013:85).

Tillbakadragning inom den tidiga barndomen anses ofta vara ett märke på att barnets sociala utveckling inte har fortlöpt normalt eller att det åtminstone fördröjer socialisationen då barnet isolerar sig socialt från andra. Därmed blir barnet utan den naturliga växelverkan med andra barn. Tillbakadragna barn och barn som vistas ensam på daghem blir inte alltid avvisade av de andra barnen på daghemmet. Senare i skolan stiger sannolikheten till att de blir avvisade av andra barn om barnen då uttrycker inslag av försiktighet, rädsla och social ångest. (Laine 2002: 28-29)

3.4.3 Blyga barn på daghem

Försiktiga och tillbakadragna barn kan bli utan tillräckligt med uppmärksamhet på daghemmet. Det händer lätt att pedagogen och kamraterna inte upptäcker de barn som ofta inte tar initiativ till växelverkan och som är passiva och inåtvända. Ett barn som utåt sätt verkar snällt och lugnt kan gömma negativa känslor som ångest, dysterhet och osäkerhet innanför. Fortsätter detta en längre tid kan detta stöda oönskad utveckling som anpassningssvårigheter eller mentala problem. Därför behöver blyga, passiva och tillbakadragna barn vuxen stöd i att växelverka på daghem. (Laine 2006:97) Om vuxna positionerar ett barn som stilla, finns det en risk att barnet marginaliseras då barnet tilldelas ett läge i utkanten av de sociala gemenskaperna. Det finns en risk att barn som befinner sig i nyss beskrivna utkanten kan förläggas med tyckanden och viljor som barnet egentligen inte har. Detta kan hända om vuxna inte ser eller förstår vad barnet

tycker och vill. Om ett barn inte gör så mycket väsen av sig och i stort sätt gör det som förväntas är det lätt för vuxna att förbise barnet. (Johannesen & Sandvik 2013:78)

Det är en risk för barnets utveckling om barnet blir aktivt avvisat av de andra barnen eller drar sig undan från kamratgruppen. Hos tillbakadragna, blyga och resignerande barn förekommer det ofta irritation, ovaksamhet och negativa känslor, vilka uppenbarligen beror på barnets oförmåga att kontrollera sina reaktioner i sociala situationer. (Laine 2006:86–87) Ångest och bristen på sociala färdigheter tillsammans med tillbakadragenhet kan anses vara ett hot mot barnets sociala status och utveckling. Speciellt om barnet är både blygt och tillbakadraget och hon blir avvisad, betyder det ofta en ökad risk till en varaktig social missanpassning. I skolan börjar tillbakadragna barn dessutom uppfatta sin roll utanför gemenskapen vilket försämrar deras självbild. (Laine 2002:29)

Det är viktigt att personalen på daghemmen genom planerad observation iakttar barns ömsesidiga beteende. Då personalen märker att det finns problem är det viktigt att kontinuerligt observera problemen och anteckna dem. Även diskussioner med övriga personalen, barnen och föräldrarna kan hjälpa till att upptäcka barn som behöver extra stöd. I daghemmet har pedagogen en stor möjlighet att på flera sätt påverka hur barngruppen och dess sociala växelverkan formar sig. För att det skall kunna vara möjligt att hjälpa ett barn som är i riskzonen för utslagning måste man förstå barnets problem och rikta effektiva åtgärder mot problemen. Alla barn som hotas av utslagning i barngruppen behöver speciellt få uppleva situationer där de får känna sig accepterade av de andra barnen och där de får känna framgång i social växelverkan. Det är viktigt att alla barn får rikligt med positiva erfarenheter i gruppen och att alla får känna sig kunniga och omtyckta. (Laine 2006:97–98)

På daghem kan man genom intervention sträva efter att förhindra utveckling av problem samt minska redan existerade problems effekter. Med tidigt ingripande försöker man ta tag i problemen före problemen blivit för stora eller bestående. Om problemen hinner bli för stora eller bestående kan det vara mycket svårare att påverka dem. (Laine & Neitola 2002:105) Ett naturligt sätt att lära barn sociala färdigheter är genom den fria leken. Det väsentliga är att uppmuntra och sporra barnen till växelverkan med varandra

och se till att alla barnen har tillräckligt med passande roller i olika leksituationer. Pedagogen kan reglera barngruppens stämning så att barnen lär sig ta alla i beaktan så att ingen lämnas utanför lekar eller annan verksamhet. (Laine 2006:101)

Redan som omgivning är daghemmet mycket viktigt i utvecklingen av barnets positiva kamratrelationer och sociala färdigheter. Gruppens stämning, pedagogens ansvar som gruppleddare samt pedagogens roll och handlingar som handledare för barnets sociala färdigheter och kamratrelationer har en stor inverkan på barnets självbild, självkänsla och sociala ställning. Samarbetet med familjen är mycket viktigt för att personalen på daghemmet skall lyckas stöda det enskilda barnet på det bästa sättet. Det är också tydligt att personalens varaktighet stöder blyga barns känsla av säkerhet, självförtroende och initiativtagande. Väsentliga sociala färdigheter som övas på daghemmet är bland annat övning i att vara medlem i en grupp och hur man fungerar i gruppen. I daghemmet övar barnet även på sin förmåga att lyssna, uttryckandet av känslor i ord, förmågan att dela med sig och samsas, förmågan att hjälpa andra, samt självreglering och aggressionskontroll. Dessa färdigheter kan övas i sysselsättningar som hjälper barnet att känna igen och namnge dessa handlingar och förstå var de behövs. (Laine & Neitola 2002:105,108)

I detta kapitel har det kommit fram att det i litteratur ofta hänvisas till inåtvända och tillbakadragna barn i samband med blyga barn. För att redogöra betydelsen och sambandet mellan dessa begrepp kan man konstatera att ett blygt barn lika väl kan vara socialt som inåtvänt. Tillbakadragna barn beskrivs ofta som inåtvända blyga barn. I den empiriska undersökningen använder jag begreppet blyga barn, och med det syftar jag på alla slags blyga barn, det vill säga både sociala, inåtvända, samt tillbakadragna barn som är blyga. Det är viktigt att komma ihåg att alla inåtvända barn inte är blyga. Då det i denna undersökning hänvisas till inåtvända barn syftar jag på de inåtvända barn som är blyga.

4 METOD

Jag valde att använda kvalitativ gruppintervju som datainsamlingsmetod. I detta kapitel redogör jag för metoden samt orsakerna bakom valet. Jag beskriver även min analysmetod samt diskuterar undersökningens etiska överväganden.

4.1 Gruppintervju som metod

Gruppintervju är en form av öppen intervju och är en av de vanligaste datainsamlingsformerna inom den kvalitativa forskningen. För att genomföra en gruppintervju skall man samla flera personer till en diskussion om ett eller flera ämnen. Undersökarens roll är att fungera mera som en debattledare eller ordförande istället för en intervjuare som endast ställer frågor. Det är meningen att medlemmarna också ställer frågor till varandra och inte bara svarar på undersökarens frågor. I en gruppintervju kan deltagarna väcka tankar hos varandra och därmed sätta igång nya tankeprocesser vilket kan leda till tolkningsutveckling. (Jacobsen 2007:92,94)

Eftersom min strävan var att intervjua flera personer av daghemspersonalen upplevde jag att gruppintervju skulle lämpa sig bra som datainsamlingsmetod för mig. I en gruppintervju stöder de enskilda intervjuobjekten varandra att tänka på temat från nya perspektiv och därmed kan gruppintervjun resultera i mera djupgående data. En gruppintervju passar bra som datainsamlingsmetod då temat som skall diskuteras är tillräckligt avgränsat. Ett för brett tema kan leda till att diskussionen lätt spårar ut. Detta kan leda till att diskussionen blir osammanhängande och därmed svår att analysera. Syftet med en öppen intervju är att få ut så mycket som möjligt av intervjuobjekten. Därför är det viktigt att inte ställa för snäva frågor eftersom man då kan gå miste om mycket information. (Jacobsen 2007:94,96) Jag behandlade ett avgränsat tema i min undersökning och det är även en av orsakerna varför jag valde gruppintervju som metod. Jag var också medveten om att inte begränsa mina frågor för mycket för att inte gå miste om information.

4.2 Insamling av data

Jag genomförde fyra gruppintervjuer på Stiftelsen Sedmigradskys daghem, en intervju per enhet. Varje intervju bestod av 2-4 respondenter, beroende på enhetens resurser. Jag räknade med att en intervju högst skulle ta en timme. Jag intervjuade inte endast socionomer, utan även fostringspersonal med andra utbildningar, som till exempel barntädgårdslärare och närvårdare. Jag avgränsade min undersökning att behandla daghemsbarn i åldern tre till fem år. Eftersom det kunde ha blivit en utmaning att hitta tillräckligt med villiga respondenter som för tillfället arbetar med barn i denna ålder, önskade jag istället att alla deltagare i undersökningen skulle ha erfarenhet av arbete i daghemsgrupp med barn i denna ålder.

Först ansökte jag om tillstånd från skolan att genomföra min undersökning. Efter att jag fått tillstånd från skolan ansökte jag om forskningslov av Stiftelsen Sedmigradskys verksamhetschef. Jag utarbetade en ansökan om forskningslov (bilaga 1) som jag skickade till verksamhetschefen. Efter att ha beviljats forskningslov skickade jag formella informationsbrev (bilaga 2) till daghemsenheterna där jag efterlyste frivilliga som ville delta i min undersökning. Därefter kom jag överrens med enheternas föreståndare om tidpunkten för intervjuerna.

Då man skall leda och genomföra en gruppintervju är det viktigt att tänka på att resultaten man får i en gruppintervju skapas genom en grupprocess. Med detta menar man att resultatet påverkas kraftigt av makt- och dominansförhållanden som utvecklas i gruppen. Somliga talar mycket, tvingar tillbaka andras åsikter genom argumentation, medan andra talar mindre och så vidare. Det är viktigt att man som intervjuare är medveten om detta. (Jacobsen 2007:95) Detta tog jag i beaktande då intervjuerna genomfördes.

Idag hänvisar man ofta till gruppintervjuer som ”fokusgrupper”. Samspelet som uppstår mellan intervjupersonerna leder oftast till spontana och känsloladdade uttalanden om det tema som diskuteras. Nackdelen med det är att det minskar intervjuarens kontroll över intervjusituationen vilket kan leda till en tämligen kaotisk datainsamling och svårigheter i att analysera alla de korsande åsikter som uppkommer under intervjun. (Kvale

1997:97) Jag förberedde mig på att inte fullt kunna kontrollera intervjusituationerna. Samtidigt ansåg jag ändå att denna metod hade mera fördelar än nackdelar för min undersökning. Jag upplevde att mervärdet som gruppintervjun medförde då samspelet ledde till nya tankesätt stödde mitt syfte om att samla så mycket information om mitt tema som möjligt. En öppen intervju skall inte vara så strukturerad att den enbart består av frågor som bestämts på förhand med fasta svarsalternativ. Intervjun får å andra sidan inte heller vara för öppen där man inte har alls någon plan på vad som diskussionen skall innehålla. Den kvalitativa intervjun skall inte vara helt ostrukturerad. Vanligen skall man utarbeta en intervjuguide som innehåller en översikt över de ämnen som skall behandlas under intervjun. Meningen med detta är att garantera att man kommer in på de ämnen som man vill kartlägga. (Jacobsen 2007:96)

Jag utarbetade en intervjuguide (bilaga 3) för att stöda genomförandet av intervjuerna på det bästa möjliga sättet. I allmänhet skall en intervjuguide användas endast om intervjuobjekten inte själv kommer in på ett tema som intervjuaren vill kartlägga. I en öppen intervju håller man inte heller sig till en fast ordningsföljd utan istället tas ämnen upp i den ordningsföljds som är naturligaste för de som blir intervjuade. En öppen intervju kan genomföras antingen i en miljö som är naturlig för intervjuobjektet eller i en miljö som är onaturlig. En persons hem eller annan plats som hon känner väl är exempel på naturliga platser. Det är viktigt att man funderar på i vilken miljö intervjun skall genomföras eftersom det kan inverka på resultatet i intervjun. Onaturliga miljöer har en benägenhet att medföra att intervjuobjekten ger onaturligare svar. (Jacobsen 2007:97) Jag genomförde intervjuerna i intervjuobjektens naturliga miljö. Intervjuerna tog plats vid daghemmen där personalen arbetade.

Då man genomför en intervju kan det vara utmanande att föra anteckningar under tiden. För ett bra samtal krävs ögonkontakt, och det är svårt att skriva samtidigt. Att använda en bandspelare kan hjälpa till att lösa problemet. Ljudupptagningar har både för- och nackdelar. Fördelar är att inte behöva skriva upp lika mycket under intervjun och på så sätt upprätthålla bättre samtalskontakt. Det är även lättare att återge vad respondenten sagt. Samtidigt får man även möjlighet att fånga upp direkta citat, vilket annars vore svårt.

Till nackdelar med användningen av ljudupptagningar hör bland annat att människor kan reagera negativt på att deras diskussion bandas in. Vissa människor kan bli nervösa och därför låsa sig. En annan nackdel är att intervjuaren kan bli för slapp och inte anteckna något. Detta kan leda till att det blir svårt att orientera sig på banden efteråt och extra krävande att gå igenom materialet. (Jacobsen 2007:98–99) Jag använde mig av bandspelare under intervjuerna. Jag var medveten om både för- och nackdelarna, men ansåg att fördelarna överskuggade nackdelarna. Under intervjuerna skrev jag även ner stödpunkter, för att sedan lättare kunna bearbeta och analysera den information jag samlat in.

4.3 Bearbetning och analys

Det finns flera olika sätt att analysera kvalitativ data. I denna undersökning användes metoden som kallas för innehållsanalys. Innehållsanalys innebär att man delar in all data i olika kategorier. Efter det fyller man de olika kategorierna med information och illustrerar dem genom att använda citat. Till följande räknar man hur ofta en kategori nämns och jämför kategorierna med varandra samt söker efter skillnader och likheter. Till sist söker man efter förklaringar till skillnaderna man hittat. (Jacobsen 2007:135,139) Jag strävade efter att så fort som möjligt efter intervjuerna börja transkribera mitt material för att ännu ha allt kvar färskt i minnet.

4.4 Undersökningens trovärdighet och tillförlitlighet

Då man gör en undersökning skall man sträva efter en hög trovärdighet och tillförlitlighet, det vill säga hög validitet och reliabilitet. Validitet delas in i intern och extern validitet. I en kvalitativ undersökning grundar sig hög intern validitet enligt Jacobsen på öppenhet, närhet, nyansrikedom samt flexibilitet. För att en intervju skall vara så öppen som möjligt skall intervjuaren styra intervjun endast i liten utsträckning. Det insamlade materialet skall struktureras först efter datainsamlingen, då materialet analyseras. Detta för att öka sannolikheten för att faktiskt få fram respondenternas egna tankar och åsikter. I en kvalitativ undersökning betonar man ofta närheten mellan undersökaren och respondenterna. Med detta syftar man bland annat på att intervjuaren lyckas gå in på djupet med respondenterna genom långa diskussioner eller genom längre

observationer av situationer eller människor. Med nyansrikedom syftar man på att de data man samlar in genom kvalitativa metoder ofta är enskilda respondenters individuella åsikter och tolkningar av en situation. Jacobsen menar alltså att det material man samlat in via kvalitativa metoder lämpar sig bra för att beskriva det särskilda och enastående hos en enskild respondent. Kvalitativa metoder beskrivs även som flexibla. Det betyder att man som utgångspunkt i kvalitativa undersökningar oftast har en problemställning som man vill få svar på, men att denna problemställning kan förändras längs med undersökningsprocessen. Med andra ord blir processen interaktiv vilket betyder att man kan ändra problemställning samt datainsamlingsmetod under processens gång samtidigt som man får veta mera om det ämnet man undersöker. Det finns även utmaningar med den kvalitativa metoden. Eftersom djupgående intervjuer kräver mycket tid, upplevs kvalitativa metoder som resurskrävande. Det betyder att man ofta måste begränsa sin undersökning till få respondenter. Då man begränsar sin undersökning till få respondenter får man ett generaliseringsproblem vilket betyder att den externa validiteten blir svag då man inte vet om de få respondenter man intervjuat kan representera någon annan än sig själv. (Jacobsen 2007:48–51)

Genom hela undersökningsprocessen var jag medveten om förutsättningarna för en hög intern validitet och om utmaningarna med den externa validiteten. Under gruppintervjuerna strävade jag efter att styra intervjuerna så lite som möjligt. Jag försökte också sträva efter att lyckas få respondenterna att fördjupa sig i det undersökta temat. Jag började även strukturera det insamlade materialet först efter intervjuerna då jag analyserade materialet med hjälp av en innehållsanalys. Jag var även medveten om undersökningens låga externa validitet. Man kan inte på basen av denna undersökning anta att alla pedagoger på alla andra daghem skulle ha samma uppfattning om blyga barns delaktighet. Undersökningens resultat går inte att generalisera.

Med reliabilitet menar man pålitligheten av de data man samlat in. För att en undersökning skall få hög reliabilitet måste den vara genomförd på ett sätt som väcker förtroende. Då man utför flera intervjuer är det viktigt att man försöker uppträda likadant under alla intervjutillfällen. (Jacobsen 2007:13,284) Jag använde mig av samma intervjuguide (bilaga 3) under alla intervjuer för att göra mitt bästa för att uppträda likadant under intervjutillfällen. Jag strävade också efter att så snabbt som

möjligt efter intervjuerna börja transkribera mitt material för att ännu ha allt kvar färskt i minnet. Jag använde även bandspelare under alla intervjuer.

4.5 Etiska aspekter

Enligt Jacobsen finns det tre grundläggande etiska krav som en undersökning bör tillfredsställa. Dessa krav är; informerat samtycke, krav på skydd av privatlivet samt krav på att bli korrekt återgiven. Den viktigaste förutsättningen med informerat samtycke är att den som deltar i undersökningen skall göra det frivilligt. Den som är med i undersökningen måste få fullständig information om syftet med undersökningen samt vilka för- och nackdelar deltagandet i undersökningen kan medföra. Dessutom skall den som undersöks informeras om hur den insamlade informationen skall användas. (2007:21–23) Jag utarbetade ett informerat samtycke (bilaga 4) som alla respondenter undertecknade innan intervjuerna.

Krav på skydd av privatlivet är också en viktig etisk aspekt att ta i beaktan. Enligt Jacobsen bör man alltid sträva efter att de som är med i undersökningen skall förbli anonyma. Det uppstår en risk att man kränker undersökningsobjektets privatliv då det är möjligt för utomstående att identifiera enskilda människor i materialet. Denna risk blir större desto mindre urvalet är. Detta leder till att problemet är vanligt inom kvalitativa studier där man ofta har ett litet antal forskningsobjekt. I de situationer där det kan vara möjligt för enskilda personer att bli identifierade kan man anonymisera personen till exempel genom att lämna bort uppgifter om ålder och kön. (2007: 24-25)

I min undersökning har jag strävat efter att skydda intervjuobjektens privatliv genom att inte nämna några detaljer av vilka man kunde känna igen respondenterna. Jag nämner varken respondenternas namn eller ålder. I en undersökning bör man alltid försöka återge resultat på ett fullständigt sätt samt placera dem i sitt rätta sammanhang. Enligt Jacobsen är det viktigt att ta i beaktan att citat som tagits ur en större helhet kan få en helt ny mening om man tar den ur sin ursprungliga kontext. (2007:26) Jag har tagit detta i beaktan i mitt resultat.

5 RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultaten från gruppintervjuerna. Under fyra gruppintervjuer intervjuade jag daghemspersonal med olika utbildningar. Jag intervjuade bland annat närvårdare, barnträdgårdslärare och socionomer. Jag har valt att kategorisera resultaten från gruppintervjuerna utgående från intervjuguiden (bilaga 3) som jag använde som underlag under intervjuerna. Jag har valt att lyfta fram ett antal citat som jag anser att bra beskriver den information jag samlat in.

5.1 Pedagogens möjligheter att stöda blyga barns delaktighet

Flera av respondenterna lyfte fram att ett blygt barn också kan vara ett barn som har mycket ljud för sig och att man inte behöver vara tystlåten för att vara blyg. Respondenterna lyfte även fram att man ofta tänker att alla tystlåtna barn är blyga, vilket inte heller alltid stämmer. Pedagogerna upplevde det viktigt att kunna definiera vad som är blyghet. Pedagogens möjligheter att stöda blyga barn grundar sig enligt flera respondenter på att hitta de blyga barnen i gruppen. En pedagog ansåg att för att på det bästa sättet stöda det blyga barnet skulle hon först och främst ta reda på hur barnet själv upplever sin situation. Flera respondenter påpekade även att många barn är blyga då de börjar dagvården, innan de kommer in i gruppen och blir så att säga varma i kläderna.

Det kom också fram att pedagogerna upplevde att även vilda barn kan vara blyga, och att blygheten då kommer fram genom att barnet uppför sig vilt eftersom hon inte vet hur annars att bete sig. Pedagogerna upplevde att barn ofta blir blyga i nya situationer som till exempel i gymnastiken, där ett barn kan helt plötsligt dra sig undan eller låsa sig. Då är det viktigt att pedagogen märker detta. En pedagog upplevde att blyghet är ett ämne som inte så ofta lyfts upp och tas fram, men att det alltid funnits blyga barn och att det alltid kommer att finnas. Pedagogen upplevde det viktigt att komma ihåg att alla barn måste tas i beaktande. Pedagogen syftade på att även de barn som inte är så aktiva och högljudda behöver stöd och uppmärksamhet från de vuxna.

Först och främst identifiera vem som är blyg och hur det uttrycker sig i den här gruppgemenskapen. För det är ju där det kommer fram.

[...] Men det att man märker dem och vet att dom existerar där i gruppen så att man åtminstone har någon tangent ute hela tiden och tittar att vad gör dom nu och hur är det med dom. Det är liksom en början.

Pedagogerna upplevde att det är deras uppgift att stöda de blyga barnen både i vardagen och i leken. Då barnet inleder dagvården kommer det oftast fram redan i det första samtalet med föräldrarna huruvida barnet är. Det är då som tankeprocessen kommer igång gällande funderingar kring hur man på det bästa sättet kunde stöda barnet. Enligt pedagogerna är det viktigt att se till att även de blygare barnen får plats i gruppen att synas och höras. Pedagogerna upplevde att det finns många extroverta barn som tar sin plats i gruppen och att det är viktigt att hela tiden minnas de blygare barnen i gruppen. En av pedagogerna upplevde det viktigt att komma ihåg att barnet har full rätt att komma in i gruppen precis som det kommer, om barnet vill ta det lugnt i början skall hon få göra det. Pedagogen menade att det inte är något illa att vara blygt, att det inte är något man måste försöka ändra på om barnet inte lider av det. Pedagogen upplevde det också viktigt att få reda på hur barnet själv upplever sin situation för att kunna stöda barnet på det bästa sättet och att inte bli negativt inställd till det blyga barnet.

Jag tycker att en viktig sak är det där att man inte får bli negativ till de blyga barnen, att man faktiskt låter dem att vara som de är... att nu var hon igen såndän. Man får inte bli förargad på något sånt.

En av respondenterna lyfte fram att det är viktigt att vara motiverad med sitt arbete. Respondenten ansåg också att det fanns en viss nytta med en lång yrkeserfarenhet. Respondenten syftade på att man som yngre inte ser man lika mycket som man gör när man är äldre. Då man jobbat en längre tid ser man fenomen av samma typ och får ”*antennor för allt möjligt*”. Respondenten upplevde att man som ung ofta fokuserar på görandet, medan man som äldre fokuserar på att hur förhålla sig till barnet. Respondenten ansåg att det väsentliga är alltid förhållningsättet mot barnet, inte vad man gör med barnet.

Du kan göra vad som helst med ett barn, vi kan ta vad som helst för tema, det spelar ingen roll utan det är det där tankesättet där bakom [...]förhållningssättet som man skall på något sätt överföra och det är ju kanske det som tar lite tid för pedagoger att utveckla.

En pedagog lyfte även fram att man ofta blandar mellan blyga och högekänsliga barn. Högekänsliga barn har en personlighet där man processerar saker mycket mera och tar in mycket mera. Pedagogen upplevde att flera barn som egentligen är högekänsliga klassas som blyga trots att de inte alltid är blyga utan högekänsliga.

5.2 Konkreta arbetssätt som stöder blyga barns delaktighet

Pedagogerna på Stiftelsen Sedmigradsky lyfte fram flera olika arbetssätt som de använder i sitt arbete för att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet. Enligt pedagogerna är det viktigt att som pedagog tänka på sitt egna sätt att vara i gruppen, att vara närvarande i gruppen, se det enskilda barnet i gruppen och skapa en bra kontakt till barnet. Det är viktigt att kunna läsa olika situationer och på så sätt stöda barnet på det bästa sättet.

Pedagogens egna sätt är jätte viktigt, att hur vi kommunicerar och är med barnet och tar med det och ger möjligheter till kontakt med andra.

Pedagogerna upplevde att de har bra möjligheter att stöda blyga barn genom leken, till exempel via lekstationer eller att som vuxen gå med i leken. En pedagog berättade att hon ibland frågat ett barn om barnet kan hjälpa till och fråga ett av de blygare barnen med i en lek. Pedagogen ansåg att det är bättre om ett annat barn kommer och ber med i en lek, än att en vuxen kommer och kommenderar någon att leka tillsammans.

Och så har jag ju gjort många gånger så att jag har tagit ett barn och bett det där barnet att hjälpa mig att nu ser du att hon [...] att sku du kunna be hon eller han med i leken, ser du hur snopet han har det. Barn är ganska empatiska när det gäller sänthär. Jag tror att det är bättre om ett barn har bett det med in i leken än att en vuxen har kommenderat att nu tar ni med henne. Det känns säkert inte bra varken för henne eller de andra barnen.

En respondent påpekade att pedagogen kan stöda barnet genom att fundera hur de praktiska arrangemangen kring barnets klädplats och sittplats vid matbordet organiseras så att barnet gynnas så mycket som möjligt. Vissa barn behöver till exempel en vuxen bredvid sig vid matbordet. Vidare ansåg pedagogerna att en noggrant planerad och genomförd mjuklandning vid inledningen av barnets dagvård hjälper det blyga barnet att anpassa sig till daghemsgruppen och till de vardagliga rutinerna. En av respondenterna påpekade att ett blygt barn ibland behöver en lite längre mjuklandning och att det är viktigt att man under mjuklandningen pratar med föräldrarna om hur de brukar göra för att stöda barnet att ta kontakt med andra. Vidare påpekade respondenten hur viktigt det är att planera mjuklandningen ordentligt eftersom det är en stor skillnad mellan hemmiljön och daghemsmiljön.

När man tänker på höstterminen, att när man får ett nytt barn som man inte känner men man vet att det är kanske känsligt och har svårt att anpassa sig till nya situationer så då är det också ganska bra att fundera att kan man liksom få in det där barnet tidigare i verksamheten om man har färre barn på plats t.ex. att om den där första veckan i augusti då daghemmet har öppnat. Så om det är få barn så kunde det vara en ypperlig tidpunkt för barn som är blyga att börja om all personal är på plats.

En annan respondent påpekade hur viktigt det är att ge lika mycket tid till det blyga barnet som till de andra barnen då man har ledd verksamhet i stor grupp. Respondenten menade att man måste vänta sig ett svar av barnet också om det är i en form av ett litet nick, en liten skakning på huvudet eller ett ansiktsuttryck eller en kroppshållning som barnet uttrycker sig med.

Då är det bra att ge en tolkning för att kolla bara så mycket att förstod jag rätt, men int att börja övertolka och int att stanna upp vid barnet och ta hemskt mycket fram det för att det kan generas då, utan meningen är att alla får ungefär lika mycket tid, det är ju det som är vår utmaning hela tiden att de utåtriktade har massor att påstå, och skall lite begränsas och de som inte riktigt vill säga vad dom tänker så de skall också få, man vill förstå dem också.

Sedan måste man kanske bereda lite mera plats för dom, dom kanske inte alltid vågar när det är för många eller för högljutt, att man liksom ger dem chansen.

Flera pedagoger lyfte fram smågruppsverksamhetens betydelse. För de blyga barnen är det viktigt att få vara i mindre grupper. Pedagogerna upplevde att försiktiga och blyga barn ibland har det lättare om det är färre barn, än om det är tillsammans i en större grupp med flera barn. Respondenterna berättade att de upplevde att en liten grupp är extra viktig för de blyga barnen eftersom det då är lättare att bli sedd av den vuxna och av de andra barnen. Pedagogerna upplevde det lättare för dem själv att se det enskilda barnet i en liten grupp. En av pedagogerna påpekade att smågrupperna är viktiga för det blyga barnet eftersom de där får en bättre chans att våga säga saker och komma med egna åsikter. Pedagogen hänvisade till att det är mycket lättare för barnet att uttrycka sig framför två andra barn istället för 21 andra barn. Samma pedagog påpekade ändå att oberoende om man har möjlighet till mindre grupper eller inte, så är det alltid den vuxnas uppgift att läsa de olika situationerna och stöda barnet så gott det går.

En annan av respondenterna berättade att de försöker ha smågruppsverksamhet dagligen. Respondenten upplevde det som mycket viktigt att barnet har förtroende för den som leder gruppen och därför brukar de inte ha smågruppsverksamhet med till exempel vikarier som barnen inte känner från förut. En av respondenterna påpekade att det ofta tar en lång tid före man vinner de blyga barns förtroende. Respondenten upplevde att man ofta får bjuda mycket mera på sig själv än med de extroverta barnen som egentligen bjuder på sig själv.

En av respondenterna berättade att de brukar läsa böcker i mindre grupper före lunchen. Respondenten berättade att de under dessa tillfällen har möjligheten att gå in på något ämne som personalen tror att eventuellt intresserar det blyga barnet och på så sätt väcka barnets intresse och på så sätt stöda henne till att våga uttrycka sig. Om ett barn inte vågat uttrycka sig i stora gruppen under till exempel en samling, kan pedagogen ta upp samma ämne under smågruppsverksamheten och på så sätt ge barnet en chans till att komma fram och uttrycka sig om ämnet i en trygg mindre grupp. Flera av pedagogerna upplevde att blyga barn ofta är mycket medvetna om allt som händer runt omkring och observerar allt som sker.

Det kan jag ännu säga om ledd verksamhet att blyga barnen är ofta väldigt alerta och tar väldigt mycket in och kan vara väldigt begåvade också, så då tycker jag att det är bra att åtminstone varje dag ge en chans för barnet att uttrycka sig på ett annat sätt t.ex. att rita eller måla eller dansa eller någonting så att barnet alltid har det där uttrycksforumet som den kan eller vill uttrycka sig på.

En respondent lyfte fram att blyga barn ofta tänker för mycket på omgivningen och vad de andra tycker. Respondenten upplevde det viktigt att stöda det blyga barnet att känna sig bekväm i sin omgivning, så att barnet kan känna tillit till gruppen och känna att omgivningen accepterar barnet som det är. Respondenten menade att om man lyckas med detta, kan man få barnet att tänka mindre på omgivningen, och på att göra bort sig framför gruppen.

En av pedagogerna påpekade hur viktigt det är att ta reda på vad barnet vill göra och ge barnet chans att göra det som den vill. Pedagogen ansåg det viktigt att kunna skapa en sådan lek som det blyga barnet kan delta i utan att bli överkörd och samtidigt kunna öva sig att bli trygg i att uttrycka sig. Pedagogen menade att blyga barn kanske uttrycker sig lättare i mindre grupper och vågar ta talan och därför är det viktigt att man skapar dessa möjligheter för barnet att umgås i mindre grupper. Respondenterna upplevde också det som en bra sak att personalen har många olika slags personliga upplevelser om blyghet. En del av respondenterna har själv varit blyga som barn och upplevde att de lättare kunde känna igen sig och kanske känna på sig barnets behov av stöd i vissa situationer. Andra i personalen hade inte upplevt sig vara blyga på väldigt länge och upplevde därför att de inte kunde leva in sig lika bra i barnens känslor. De tyckte att det kunna gynna dem att läsa mer om blyga barn och deras personligheter. Flera av respondenterna tyckte det var viktigt att sträva efter att ge så mycket möjligheter som möjligt för de blygare barnen att vara delaktiga.

Ibland tycker jag det skulle vara hemskt viktigt för mig att kunna leva in i den där barnets känslor för att liksom bättre kunna förstå och stöda det, jag upplever själv att jag skulle ha behov av att läsa mera om dem här blyga barnen och deras personligheter, för det är ju inte meningen att man skall göra dem till annat än vad de är. Utan att ge dem rum och möjlighet till delaktighet, att stöda dem att deras självförtroende skall liksom ändå vara bra eller bli bra.

Pedagogerna hade många exempel hur de brukar göra för att stöda de blygare barnen i gruppen. En av respondenterna berättade att då hon vet att det finns ett blygt barn i gruppen skärper hon sin lyhördhet mer än annars. Det hon menade var att hon hela tiden försöker vara nära barnet för att kunna stöda barnet om hon märker att det eventuellt går så att ett eller flera barn vill ta övertaget i en leksituation. Respondenten upplevde det viktigt att finnas på plats som en ”försvarare” och stå på barnet om barnet inte kan stå på sig själv. Respondenten menade att barnet kan välja att inte uttrycka sig i många situationer och då är det istället viktigt att kolla att barnet mår bra och har det bra med dem som hon leker med. Respondenten sammanfattade sin tanke med följande mening:

Mest är det den där korta kontakten nu och då som liksom att är allt bra, och är du säker att du väljer den leksaken? Och vill du faktiskt det här? När man bara ser att någon drar iväg med. Det är sådana korta koll.

En pedagog påpekade att det till exempel vid samlingar är viktigt att tänka på att om man har en fråga man ställer alla barn, eller ber alla berätta sina namn, kan detta ibland vara mycket svårt för ett blygt barn. Pedagogerna upplevde att man i den situationen måste kunna läsa situationen rätt och att man ibland själv måste säga barnets namn istället för barnet och inte kräva ett svar och visa åt barnet att det är helt okej att inte svara.

Man måst kunna som vuxen också läsa dom där situationerna att vad klarar ett blygt barn av att inte sätta den liksom, att inte lyfta fram det för mycket, barnet, för då ser man på barnet att man ser att det tycker att det är jätte obehagligt och kanske börjar och gråta och det vill man ju inte heller utan man måst som vuxen försöka hemskt mycket läsa det där barnet hela tiden.

Ett annat arbetsätt som pedagogerna nämnde var att låta de barn som inte vill delta i någon verksamhet, till exempel i gymnastiken, att först observera verksamheten och sedan då de fått iaktta en stund få dem lättare att delta i verksamheten. Pedagogerna menade att blyga barn kanske inte vågar delta om det är frågan om något nytt och främmande som till exempel en lek som ser väldigt snabb ut. Pedagogerna förklarade att de alltid brukar ha samma gymnastik tre gånger i rad, så att de som inte vågar delta de första gångerna, kanske vågar göra det den tredje gången då de fått observera och vet hur leken går till och kan förutse vad som kommer att hända. En annan pedagog var

inne på samma linje och menade att blyga barn ofta behöver mer tid än andra barn för att våga vara delaktiga i verksamheten. Pedagogerna lyfte fram hur viktigt det är att inte sedan glömma bort dessa barn.

Det är ju ofta barn som behöver mera tid, dom är liksom inte lika snabba som dom andra, att man måste just därför komma ihåg att dom kan kanske titta på en stund före dom vågar, att sen ändå komma ihåg att de blir deras tur, att dom just inte sedan blir bortglömda, att vad det ännu någon som ville?

En annan pedagog berättade om deras strävan efter att alla barnen i gruppen skall våga säga sina åsikter. Pedagogerna lyfte fram hur viktigt det är att erbjuda alla barn möjligheten att få säga sina åsikter till exempel i samlingen. Fastän ett barn aldrig räcker upp sin hand så borde man ändå fråga barnet och ge chanser till barnet att få uttrycka sig.

Även dom som inte sätter handen upp så borde man, speciellt om dom plötsligt sätter handen upp att genast [...]och fast dom inte sätter handen upp så borde man också lite fråga att och kanske också ge chanser så att var och en får uttrycka sig utan att det måste vara en ”sändär där det just går sähär”, för att det finns alltid barn som tycker att det är obehagligt att bli liksom i fokus att alla nu när jag har lagt handen upp tittar på mig. Det finns många barn som inte trivs med det alls.

En annan respondent berättade om en metod som personalen använder vid matbordet om det finns både dominerande och blyga barn i bordet. Då försöker pedagogerna ge plats för de blygare barnen och se till att ingen pratar över dem. Pedagogerna lyfte fram hur viktigt det är för alla barn att få vara med i diskussionen eftersom det förstärker deras självkänsla då man uppmuntrar och visar intresse för dem.

T.ex. vid matbordet är ju en metod att när det finns väldigt dominerande barn, att man betonar för de här dominerande barnen att ”låt också andra prata” att ge mun tur åt de här andra, att man mera koncentrerar sig på de här barnen och frågar att ”hur var cirkuset?” om de var där igår, och frågar dem, för de andra sköter nog själva det där att de hörs.

Föräldrasamarbetet nämndes även som en viktig del i att stöda de blyga barnen i daghemmet. En av respondenterna upplevde det mycket viktigt att kunna ha en ärlig diskussion med föräldrarna dagligen. Respondenten lyfte fram att det alltid är till stor hjälp om även föräldrarna kan berätta åt personalen hur barnet betett sig hemma. På så sätt kan personalen få mera information om barnet och större möjligheter att stöda barnet på ett bättre sätt.

Ofta så säger inte sånär blyga barn heller till oss här på dagis att hur den känner sig och hur den på riktigt hårdana känslor den har utan dom känslorna brukar sen först komma hemma, att idag har jag varit ledsen för att ... eller idag var jag glad för att ... och då är det jätte viktigt att föräldrarna också ger den feedbacken till oss så har vi lättare sedan igen att se situationer och se det där barnet.

Respondenterna påpekade även hur viktigt det är att personalen kan samarbeta om angelägenheter gällande blyga barn. Pedagogerna ansåg det viktigt att alla i personalen är medvetna om att ett visst barn kanske är blygt och att personalen då skall se till att åtminstone en i personalen hela tiden har lite mer tid att stöda detta barn i olika situationer. En respondent beskrev att det hjälper då man får spegla sina egna tankar om ett barns drag med en kollega, eftersom de egna tankarna ofta stärks när man märker att det som man själv känt på sig är sant då den andra också ser det. En av pedagogerna sammanfattade sina tankar med följande mening:

Ett mål är nått då det blyga barnet vänder sig till oss liksom och uttrycker sig. Det kräver tålmod och tid, ge barnet tid och att man måst också arbeta för att få förtroende.

5.3 Faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet

Flera av pedagogerna ansåg att ett stort barnantal och stora grupper kan försvåra blyga barns delaktighet. Pedagogerna lyfte fram att det i stora barngrupper är mer utmanande att hinna se alla barnen i gruppen och vara nära de blyga barnen och hjälpa dem tillräckligt. En pedagog menade att det också för det blyga barnet kan vara mer utmanande att vara i en stor grupp eftersom det då kan bli för många olika personligheter i gruppen som barnet skall klara av att handskas med och hålla reda på. En annan pedagog var inne på samma linje och upplevde att ett blygt barn kan i en stor grupp bli överväldigad av så många olika personligheter och får kanske inte möjligheten att vistas i en lugnare miljö i lugn och ro tillräckligt ofta.

Förmågan att stanna upp, att försvara barnet och tolka det och fråga och trösta och reda ut och förmedla och komma överens och se till att också den där leken får fortsätta utan att överbeskydda barnet. Det är en stor utmaning i en stor grupp där det ibland är så att man är ensam med hela gruppen.

En av pedagogerna ansåg att de blyga barnen är den största utmaningen i barngruppen eftersom barnen skall ha rätt att vara sig själva men samtidigt önskade pedagogen att barnen skulle få möjligheten att vara delaktiga och inte bli inom citationstecken ”bortglömda”. Pedagogen upplevde att detta inte alltid är så lätt. En av respondenterna lyfte även samtidigt fram den oprofessionella personalens betydelse. Pedagogen upplevde att det inte är bra om personalen tvingar fram en större social roll hos barn som inte känner sig bekväma med det.

Utan vidare stora barngrupper, det är ju nog det allra första och oprofessionell personal, personal som inte har förståelse för dom här barnen.

Flera av pedagogerna sade att gruppdynamiken kan försvåra blyga barns delaktighet om gruppen består av många livliga barn som tar all uppmärksamhet. Enligt pedagogerna kan blyga barn då lätt bli i skymundan eftersom pedagogen inte märker dem. En av pedagogerna påpekade att man måste ha ett riktigt system för att lyckas märka alla. En respondent upplevde att gruppdynamiken ibland kan vara utmanande och betonade att man borde prova på att sätta barnen i nya varierande grupper eftersom ett specifikt barn kan bete sig mycket olika beroende på sällskapet. En annan pedagog sade att trots att gruppdynamiken kan bli utmanande om gruppen består av många barn som tar mycket av de vuxnas tid, är det alltid pedagogens uppgift att se till att även de blyga barnen får det som de behöver. En respondent betonade att om man inte har tillräckligt med personal och resurser försvåras arbetet.

Men det som försvåras förstås är ju om man har en sån arbetssituation att människor är sjuka, alltså personal. Att man har liksom en orolig grupp och inte tillräckligt med personal och resurser så det är ju sånt som gör det svårare alltid.

Flera av pedagogerna var av den åsikten att det kan vara utmanande att stöda blyga barns delaktighet under den fria leken.

Jag tror nog att pedagogen ställs på prov när det är fri lek. För då måst man verkligen vara närvarande. [...] Det gäller att inte vara upptagen av andra tankar då utan du måst var med huvudet med där hela tiden.

Pedagogerna lyfte även fram att det kan vara utmanande att stöda blyga barns vänskapsförhållanden. En av pedagogerna tyckte att om ett blygt barn inte har någon att leka med måste man agera mycket diskret och det upplevde pedagogen vara svårt ibland. Pedagogen upplevde det som fel att en vuxen auktoritet bara kommer och säger åt barnen att ”nu skall ni leka tillsammans”. Pedagogen berättade att de brukar dra lott om att vem som leker med vem. Pedagogen upplevde detta som ett bra sätt att stöda de blygare barnens kompisrelationer eftersom man vanligtvis inte bara kan ta och tvinga barn att leka ihop.

Men så som vi har gjort det att hej nu kommer vi överens om att göra en rolig grej att vi drar lott, det blir helt omaka par och ofta blir det väldigt lyckat [...] Men annars så inte brukar man ju tvinga människor ihop bara sådär att vi tycker. Så det är nog en av de jobbigaste grejerna med blyga barn.

En pedagog hade erfarenhet av blyga barn med väldigt svårt att komma igång med någon lek under utevistelsen. Pedagogen berättade att dessa barn ofta klänger sig fast i en vuxen, och då den vuxna föreslår olika lekar, är det mycket svårt eftersom så fort som den vuxna rör på sig så slutar barnet med den aktiviteten. Pedagogen upplevde detta som utmanande eftersom det kan ta en ganska lång tid att få barnet att leka ute. En annan pedagog hade liknande erfarenheter. Pedagogen påpekade att det ibland kan finnas situationer där ett annat barn kommer och till och med ber barnet med i en lek, men barnet vågar inte gå med eftersom det skulle behöva den vuxna med som stöd. Om den vuxna då inte alla gånger har möjlighet att gå med i leken, uppstår det svårigheter att stöda det blyga barnet i situationen. Pedagogen påpekade även att det kan vara utmanande för ett blygt barn att föra fram sin vilja gällande till exempel en aktivitet som barnen får komma och göra turvis. Då kan andra barn som är snabbare på att uttrycka sin vilja få göra någon aktivitet först, medan det blyga barnet snällt blir och väntar, eftersom hon inte reagerat tillräckligt fort. Detta upplevde pedagogerna som en utmaning som man alltid måste komma ihåg att beakta.

En respondent påpekade att svåra situationer uppkommer oftast då man upplever att man inte räcker till som personal, och att det ofta är vid övergångssituationerna. Flera respondenter upplevde övergångssituationerna som utmanande eftersom det då ofta händer mycket, och då har pedagogerna inte nödvändigtvis tillräckligt med tid att fokusera på alla barnen just i den specifika stunden. En respondent betonade att det är viktigt att som pedagog komma ihåg att om ett blygt barn kommer fram till dig, behöver barnet det då, fast situationen i tamburen samtidigt kan vara helt kaotisk. Respondenten menade att det är då viktigt att visa till barnet att hon ändå blir sedd och hörd och att se till att man som pedagog också kommer ihåg att tala med barnet genast då situationen i gruppen lugnat sig.

Också så att man läser situationen men säger till barnet att jag vill höra dig och jag vill se dig men just nu kan jag inte, att det här händer. Kan vi komma tillbaka, och sen att du som pedagog faktiskt kommer ihåg att du sa det här och du går tillbaka till barnet och säger att hej att du sa någonting om sånt här [...] Det är ju också kanske viktigt tycker jag, i dom där svåra situationerna, för nu har vi ju dom också, att ibland upplever man att man inte räcker till som personal.

En av pedagogerna upplevde det ibland utmanande att få kontakt med ett blygt barn i situationer där barnet uppenbarligen är ledset för något, men vågar inte berätta vad det handlar om. Pedagogen upplevde det svårt att i de situationerna ”nä” barnet och få det

att öppna sig. En annan respondent påpekade att olika personkémier mellan vuxna och barn kan försvåra möjligheten att stöda de blyga barnen. Respondenten var också av den åsikten att om föräldrasamarbetet inte fungerar kan det bli svårare att stöda barnet, eftersom det då kan ta en längre tid för personalen att få all den information som behövs för att stöda barnet på det bästa sättet. En pedagog lyfte fram att ett blygt barn som har ett extra bra förhållande med en i personalen kan låsa sig då den personen går hem för dagen och då kan det bli utmanande för resten av personalen att få kontakt med barnet.

6 ANALYS

I detta kapitel analyseras undersökningens resultat utgående från arbetets teoretiska referensram samt tidigare forskning. I analysen redogörs för likheter och skillnader mellan resultatet, den teoretiska referensramen samt den tidigare forskningen. Analysen är kategoriserad utgående från undersökningens övergripande frågeställningar.

6.1 Pedagogens många möjligheter att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet

Pedagogerna på Stiftelsen Sedmigradsky ansåg att de hade mångsidiga möjligheter att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet. Undersökningens resultat hade flera likheter med den teoretiska referensramen och den tidigare forskningen. Flera respondenter påpekade att det är viktigt att kunna definiera vad som är blyghet. Pedagogens möjligheter att stöda blyga barn baserade sig enligt flera respondenter på att hitta de blyga barnen i gruppen. Enligt Viljamaa (2009) kan en blyg person lika bra vara social som inåtvänd. Respondenterna i min undersökning var av samma åsikt och lyfte fram att ett blygt barn också kan vara ett barn som har mycket ljud för sig, och att man inte behöver vara tystlåten för att vara blyg. Respondenterna lyfte även fram att man ofta tänker att alla tystlåtna barn är blyga, vilket de tyckte att inte alltid stämmer. I artikeln "Social Withdrawal in Childhood" (Bowker et al. 2009) lyfts liknande aspekter fram. I artikeln betonas att det är viktigt att komma ihåg att vissa barn engagerar sig mindre i social interaktion för att de är socialt ointresserade eller för att de föredrar att leka ensamma.

Laine (2006) betonar att det är viktigt att personalen observerar barnens ömsesidiga beteende och diskuterar sinsemellan och samarbetar med föräldrarna för att hitta de barnen som behöver extra stöd. Pedagogerna jag intervjuade hade liknande tankar som Laine och lyfte fram personalens och föräldrasamarbetets betydelse för att stöda blyga barnens delaktighet. Respondenterna i min undersökning betonade hur viktigt det är att personalen kan samarbeta om angelägenheter gällande blyga barn. Pedagogerna ansåg det viktigt att alla i personalen är medvetna om att ett visst barn kanske är blygt, och att personalen då skall se till att iallafall en i personalen hela tiden har lite mer tid att stöda detta barn i olika situationer. I min undersökning kom det fram att pedagogerna upplevde det mycket viktigt att kunna ha en ärlig diskussion med föräldrarna dagligen. En respondent påpekade att det alltid är till stor hjälp om föräldrarna kan berätta åt personalen hur barnet betett sig hemma. På så sätt kan personalen få mera information om barnet och större möjligheter att stöda barnet på ett bättre sätt.

I denna undersökning kom det fram att respondenterna ansåg att det är deras uppgift att stöda de blyga barnen både i vardagen och i leken. Enligt Laine (2006) är leken ett naturligt sätt för barnen att öva sina sociala färdigheter. Det väsentliga är att uppmuntra och sporra barnen till växelverkan med varandra och se till att alla barnen har tillräckligt med passande roller i olika leksituationer. I denna undersökning var respondenterna av samma åsikt och de lyfte fram flera arbetssätt som de brukar använda för att stöda utvecklingen av barns sociala färdigheter. Respondenterna nämnde att de kan stöda blyga barns lek till exempel via lekstationer, genom att lotta ut vem av barnen leker tillsammans, genom att en vuxen går med i en lek samt genom att aktivera ett annat barn att hjälpa och inkludera ett av blygare barnen med i en lek.

I studien ”Yksin ryhmässä – vetäytyvät lapset ja syrjäytyminen päiväkodissa” (Mustajärvi 2012) betonas att tillbakadragna barn behöver stöd och uppmuntran från vuxna för självstyrning och initiativtagande. Respondenterna i min undersökning var av samma åsikt och lyfte fram att det är viktigt att komma ihåg att även de barn som inte är så aktiva och högljudda behöver stöd och uppmärksamhet från de vuxna. En av respondenterna berättade att hon skärper sin lyhördhet mer än annars då det finns ett blygt barn i gruppen. Respondenten upplevde det viktigt att finnas på plats som en ”försvarare” och stå på barnet om barnet inte kan stå på sig själv. Enligt Mustajärvi

minskar barnets iver och initiativtagande desto mer tillbakadraget barnet är. Samma händer med självständigheten och självstyrningen. Tillbakadragna barn söker sig inte självständigt och ivrigt med i olika aktiviteter. Enligt Mustajärvi behöver ett tillbakadraget barn hjälp av en vuxen för att bli ivrig, men även för att gå med i gemensamma aktiviteter.

Respondenterna i min undersökning hade liknande tankar och poängterade hur viktigt det är att stöda de blyga barnens delaktighet i gruppgemenskapen. Respondenterna betonade hur viktigt det är att pedagogerna ser till att även de blygare barnen får plats i gruppen att synas och höras. Pedagogerna upplevde att det finns många extroverta barn som automatiskt tar sin plats i gruppen och att det är viktigt att hela tiden minnas de blygare barnen i gruppen. Även Madsen (2006) lyfter fram liknande synpunkter som respondenterna och menar att daghemmets pedagogik skall stöda alla barns möjligheter i att ingå i flera olika gemenskaper. På detta sätt får barnen möjligheten att prova på olika roller och sociala situationer. Enligt Madsen ansvarar pedagogen för att åstadkomma konstruktioner i daghemmets vardag där möjligheterna till deltagande är öppna och synliga för så många i daghemsgruppen som möjligt.

En av pedagogerna i undersökningen påpekade hur viktigt det är att ta reda på vad barnet vill göra och ge barnet chans att göra det som den vill. Pedagogen ansåg det viktigt att kunna skapa en sådan lek som det blyga barnet kan delta i utan att bli överkörd och samtidigt kunna öva sig att bli trygg i att uttrycka sig. Pedagogen menade att blyga barn kanske uttrycker sig lättare i mindre grupper och vågar ta talan, och därför är det viktigt att man skapar dessa möjligheter för barnet att umgås i mindre grupper. Enligt Madsen (2006) förekommer det ofta situationer där pedagogen intar en "isbrytarroll" och ordnar möjligheter för barn att delta i både planerade och oplanerade aktiviteter och lekar. Respondenterna i min undersökning beskrev flera olika praktiska exempel på hur de brukar arbeta för att se till att alla barn får möjlighet att delta i olika aktiviteter. Flera av respondenterna tyckte det var viktigt att sträva efter att ge så många möjligheter som möjligt för de blygare barnen att vara delaktiga. En respondent upplevde att man ibland måste bereda lite mera plats för de blygare barnen, eftersom de kanske inte alltid vågar när det är för många i situationen eller då det är för högljutt.

Flera pedagoger betonade smågruppsverksamhetens viktiga betydelse för att stöda de blygare barnens delaktighet.

Flera respondenter i undersökningen lyfte fram att blyga barn ofta tänker för mycket på omgivningen och vad de andra tycker. Keltikangas-Järvinen (2009) förklarar att blyghet även kan kallas för brist av socialt självförtroende, och att människan konstant funderar på vad andra tänker om henne. Flera av respondenterna upplevde det viktigt att stöda det blyga barnet att känna sig bekväm i sin omgivning, så att barnet kan känna tillit till gruppen och känna att omgivningen accepterar barnet som det är. Laine (2006) är inne på samma linje och menar att det är viktigt att se till att alla barn får rikligt med positiva erfarenheter i gruppen och att alla får känna sig kunniga och omtyckta i gruppen.

Björck-Åkersson & Granlund (2004) betonar möjligheten att bedöma en individs delaktighet utgående från individens egna subjektiva upplevelse av delaktighet. En av respondenterna behandlade samma tema och ansåg att för att på det bästa sättet stöda ett blygt barn, skulle hon först och främst ta reda på hur barnet själv upplever sin situation. Pramling-Samuelsson & Sheridan (2003) anser att en av förutsättningarna för att vuxna skall kunna göra barn delaktiga är att de har möjligheten att ta barns perspektiv. För att närma sig barns perspektiv förutsätts ett förhållningssätt där vuxna hänför barn en egen kultur och ett eget sätt att förstå och erfara världen. I min undersökning lyfte en av respondenterna fram detta och betonade att istället för att fokusera på vad man gör med barnet vore det viktigast att istället fokusera på hurudant förhållningssätt man som vuxen har till barnet.

6.2 Flera faktorer kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet

I undersökningen kom det fram att pedagogerna på Stiftelsen Sedmigradsky upplevde att det finns flera faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet. Man kan konstatera att så gott som alla respondenter lyfte fram att stora barngrupper samt barngrupper med många extroverta barn som lätt tar mycket av de vuxnas tid och uppmärksamhet kan försvåra blyga barns delaktighet på daghemmet. Enligt Laine (2006) kan försiktiga och tillbakadragana barn bli utan tillräckligt med uppmärksamhet

på daghemmet. Många av pedagogerna i min undersökning var av samma åsikt. Dessutom ansåg en av respondenterna att de blyga barnen är den största utmaningen i barngruppen, eftersom barnen skall ha rätt att vara sig själva men samtidigt önskade pedagogen att barnen skulle få möjligheten att vara delaktiga och inte bli inom situationstecken ”bortglömda”. Pedagogen upplevde att detta inte alltid är så lätt. Enligt Laine händer det lätt att pedagogen och kamraterna inte upptäcker de barn som ofta inte tar initiativ till växelverkan och som är passiva och inåtvända.

Johannesen & Sandvik (2013) anser att det finns en risk med att vuxna positionerar ett barn som stilla, eftersom barnet då kan marginaliseras om hon tilldelas ett läge i utkanten av de sociala gemenskaperna. Det finns en risk att detta barn då kan förläggas med tyckanden och viljor som barnet egentligen inte har. Detta kan hända om vuxna inte ser eller förstår vad barnet tycker och vill. Pedagogerna som intervjuades i denna undersökning hade liknande åsikter och upplevde att det ibland kan vara utmanande att få kontakt med ett blygt barn och förstå barnet, om barnet inte vågar uttrycka sig. Pedagogerna upplevde det svårt att i de situationerna ”nä” barnet och få det att öppna sig. Vidare hade respondenterna även fler liknande åsikter som Johannesen & Sandvik. Pedagogerna ansåg att gruppdynamiken kan försvåra blyga barns delaktighet om gruppen består av många livliga barn som tar all uppmärksamhet. Enligt pedagogerna kan blyga barn då lätt bli i skymundan eftersom pedagogen inte märker dem. En av pedagogerna lyfte fram att man måste upprätthålla ett riktigt system för att lyckas märka alla barn. Johannesen & Sandvik ansåg liknande och menade att om ett barn inte gör så mycket väsen av sig och i stort sätt gör det som förväntas, är det lätt för vuxna att förbise barnet. Pedagogerna i denna undersökning lyfte även detta upp som en faktor som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet.

Pedagogerna som intervjuades i denna undersökning upplevde att blyga barn ibland kan ha svårt att uttrycka sig och hämta fram sina intressen. En av pedagogerna lyfte fram en situation där barnen i tur och ordning får komma och göra någon aktivitet. I de situationerna brukar de extroverta barnen vara mycket snabba på att nappa på aktiviteten. Detta leder till att de blygare barnen som inte vågat ta initiativ tillräckligt snabbt, hamnar alltid snällt att vänta och göra aktiviteten till sist. Pedagogen upplevde att det ibland kan vara utmanande att komma ihåg att beakta de blygare barnen tillräckligt i

dessa situationer. Enligt Viljamaa (2009) är mental trygghet viktigt för en blyg person. När den blyga får själv bestämma på vilket sätt och i vilken takt hon närmar sig andra, kan hon bryta de blyga hindren. I sociala situationer har initiativtagaren fördel och känsla av kontroll. Man kan alltså konstatera att det är viktigt att ta i beaktan de blygare barnen i liknande situationer, eftersom de blyga barnen enligt Viljamaa kan ha svårt att hinna uttrycka sig. Detta eftersom de blygare barnen inte själv väljer dessa situationer, utan hamnar ut för att närma sig andra och uttrycka sin vilja utan att själv få bestämma på vilket sätt och i vilken takt det händer.

Sammanfattningsvis kan man konstatera att undersökningens resultat går att koppla till undersökningens teoretiska referensram. Det går att hitta flera likheter i undersökningens resultat och i den teoretiska referensramen. Även en stor del av den tidigare forskningen går att koppla till undersökningens resultat. Resten av den tidigare forskningen som presenterats ger en fungerande kontext till det aktuella temat. Emellan undersökningens resultat, tidigare forskning och den teoretiska referensramen förekom det inga relevanta skillnader. Man kan konstatera att pedagogerna på Stiftelsen Sedmigradsky har ett socialpedagogiskt tankesätt där de strävar till att stöda alla barns delaktighet i grupp gemenskapen.

I denna undersökning har det flera gånger hänvisats till inåtvända barn. I min teoretiska referensram kom det fram att inåtvända barn ofta beskrivs som blyga i litteraturen. Efter att ha analyserat hur begreppet inåtvända barn beskrivits i tidigare forskning och hur den använts av respondenterna, har jag kommit till slutsatsen att då man hänvisar till inåtvända barn, syftar man ofta på blyga barn. Det är ändå viktigt att komma ihåg att alla inåtvända barn inte är blyga, utan de kan vara inåtvända av andra orsaker. Sammanfattningsvis kan jag konstatera att blyga barn är som ett parablybegrepp som inrymmer alla inåtvända och tillbakadragna barn som är blyga, men även alla sociala barn som inte är inåtvända, men ändå blyga. Jag upplever att detta är viktigt att poängtera i analysen, eftersom det flera gånger i undersökningen har hänvisats till inåtvända barn utan att nämna blyga barn. I dessa fall har litteraturen som det hänvisats från definierat blyga barn som inåtvända.

7 AVSLUTANDE DISKUSSION

Detta kapitel innehåller en avslutande diskussion om arbetet. Här reflekterar jag kring mitt metodval samt diskuterar mitt resultat utgående från arbetets syfte och frågeställningar. Vidare tar jag upp även arbetslivsrelevansen och ger förslag på fortsatt forskning.

7.1 Metoddiskussion

Jag upplever att mitt metodval i stort sätt var lyckat. Jag anser att gruppintervju som datainsamlingsmetod fungerade bra och var ett lämpligt sätt för mig att samla in relevant information för att kunna svara på de frågeställningar jag lagt som grund för min undersökning. Jag upplever att jag hade avgränsat mitt tema tillräckligt och att diskussionerna inte spårade ut under intervjutillfällena. Mitt mål var att intervju flera pedagoger som arbetar på daghem och jag upplevde att jag genom de öppna gruppintervjuerna lyckades samla in tillräckligt med relevant data. Ja upplever att fyra intervjuer var ett lämpligt antal och att gruppintervjuerna fungerade bra då intervjuobjekten inspirerade varandra till att fundera på frågorna från olika synvinklar. Det hände flera gånger, att då en respondent svarade på en fråga, väckte det tankar hos en annan respondent, vilket ledde till att jag fick mera djupgående data insamlat. Jag upplever att respondenterna inte hade så mycket korsande åsikter, utan att svaren istället kompletterade varandra vilket ledde till en mer djupgående informationshelhet.

Det att jag inte hade någon tidigare erfarenhet av att leda gruppintervjuer upplever jag att påverkade intervjuerna. Jag hade utarbetat en intervjuguide (bilaga 3) som stöd för intervjuerna och upplever att guiden var ett stort stöd för mig. Genom intervjuguiden kunde jag följa med att alla de kategorier som jag hade planerat att skulle behandlas i intervjuerna faktiskt diskuterades. Fastän jag upplever att intervjuguiden var till stor nytta, upplever jag samtidigt att intervjuguiden kunde ha varit mer bearbetad. Speciellt innehållet i det andra temat kunde ha varit annorlunda, eftersom jag redan under första intervjutillfället märkte att frågorna delvis gick på varandra och att det var svårt att få respondenterna att utvidga sina svar. Enligt mig lyckades jag ändå genom tillägsfrågor samla ihop tillräckligt material för att även kunna svara på undersökningens andra

frågeställning. Jag upplevde även att det tidvis var svårt att upprätthålla diskussionen, men oftast löste sig dessa situationer med att jag ställde en tilläggsfråga.

Valet att använda bandspelare under intervjuerna, upplever jag som ett lyckat beslut. Jag var medveten om både för- och nackdelar med att använda bandspelare. Eftersom jag bandade diskussionerna behövde jag inte oroa mig över att hinna anteckna allt det väsentliga, istället kunde jag koncentrera mig på att endast skriva ner stödpunkter för att göra transkriberingen lättare. Det var även bra att banda in diskussionerna eftersom jag på detta vis kunde använda mig av citat i resultatredovisningen. Jag upplever att citaten blev en rikedom i resultatet och att citaten beskriver bra respondenternas tankar och åsikter. Jag upplever att ingen av respondenterna reagerade negativt på bandspelaren. Jag frågade skilt lov av alla respondenter för att banda in intervjuerna. Under de fyra intervjuerna lyckades jag samla in mycket material. På grund av den stora mängden material upplevde jag transkriberingen utmanande. Det var en lång process att kategorisera och göra en innehållsanalys på materialet. Jag är ändå nöjd med det slutliga resultatet.

Under hela undersökningsprocessen har jag varit noggrann med att följa de etiska kraven för en undersökning. Jag utarbetade informerade samtycken (bilaga 4) för respondenterna och såg till att alla respondenter hölls anonyma i undersökningen. Dessutom informerade jag respondenterna om syftet med min undersökning och betonade att det är frivilligt att delta. Jag har även strävat efter att återge resultatet på ett fullständigt sätt samt varit noggrann med att citaten jag lyfter fram inte fått någon ny mening utan att de faktiskt beskriver det som respondenterna syftat på. Jag upplever att bandspelaren var till stor hjälp och ökade även undersökningens trovärdighet. Med hjälp av bandspelaren kunde jag lyssna på intervjuerna flera gånger och på detta sätt försäkra mig om att få materialet så korrekt transkriberat som möjligt.

Sammanfattningsvis kan jag konstatera att jag är nöjd med mitt val av metod och att jag genom gruppintervjuerna lyckades samla in det material som behövdes, för att kunna svara på mina frågeställningar. Jag upplever att det mest positiva med gruppintervjuerna var att jag lyckades samla in tillräckligt med väsentligt material om ämnet och att jag lyckades nå respondenterna på djupet vilket ledde till mer djupgående data. Jag

upplever att det mest utmanande var att ställa de rätta frågorna för att få diskussionen igång, men att jag ändå lyckades med detta. Jag tror inte att någon annan metod skulle ha fungerat bättre, eftersom jag till exempel genom att använda mig av en enkät knappast skulle ha lyckats samla in lika djupgående data.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med denna undersökning var att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Undersökningens övergripande frågeställningar var följande; ”Vad kan pedagogen göra för att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet?” och ”Vad finns det för faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet?”. Jag upplever att jag lyckades nå syftet med arbetet samt svara på frågeställningarna. På frågeställningen om vad pedagogen kan göra för att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet svarade respondenterna att de upplever att de har mångsidiga möjligheter att stöda blyga barns delaktighet. Respondenterna lyfte fram flera konkreta arbetssätt som exempel för att bättre beskriva deras möjligheter att stöda delaktigheten. Jag upplever att de konkreta arbetssätten som respondenterna valde att lyfta fram bidrar med en väsentlig del i undersökningens resultat. De konkreta arbetssätten som nämns i undersökningens resultat stöder klart undersökningens syfte om att stöda daghemspersonalens möjligheter att stöda blyga barns delaktighet på daghemmet.

Jag anser att svaret på den första frågeställningen är mångsidig och att jag lyckades få respondenterna att diskutera temat tillräckligt djupgående. Jag anser att intervjuguiden fungerade som ett bra stöd under det första temat och att jag med hjälp av guiden lyckades få respondenterna att diskutera temat från många olika perspektiv och att detta ledde till en riklig mängd relevant data. Jag anser att jag lyckades svara bättre på den första frågeställningen än på den andra frågeställningen. På den andra frågeställningen om vad det finns för faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet, svarade respondenterna bland annat att stora barngrupper, ett stort barnantal, gruppdynamiken och utmaningar med att få kontakt med det blyga barnet kan försvåra delaktigheten. I sin helhet är jag nöjd med det sammanställda resultatet av den andra frågeställningen. Fastän jag upplever att intervjuguiden inte fungerade lika bra som

under det första temat, anser jag ändå att jag lyckades sammanställa en bra svarshelhet av den insamlade informationen.

I bakgrunden till denna undersökning lyfte jag fram att daghemsgrupperna i Finland i dagens läge är stora, och att det kan innebära utmaningar för personalen. Resultaten i denna undersökning bekräftar mina tankar om dessa utmaningar. Jag upplevde det viktigt, med tanke på arbetets syfte, att lyfta fram faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet. Jag anser att man genom att lyfta fram dessa faktorer kan öka förståelsen för blyga barns delaktighet. Jag anser att det är viktigt för daghemspersonalen att vara medveten om vad som eventuellt kan försvåra delaktigheten av de blyga barnen. På detta sätt kan personalen bättre ta i beaktan de blyga barnen samt deras delaktighet. För att kunna stöda delaktigheten på det bästa sättet är det bra att vara medveten om de utmaningar som kan förekomma.

Jag upplever att innehållsanalysen på båda frågeställningarna lyckades bra och att kategoriseringen fungerade väl och gjorde resultatet lätt begripligt. Jag anser att citaten jag valde att lyfta fram i resultatet bidrar med ett medvärde till arbetet och beskriver på ett bra sätt respondenternas tankar. Jag anser att jag i analysen lyckades koppla undersökningens socialpedagogiska referensram till resultatet. Jag anser även att det socialpedagogiska synsättet kommer väl fram i resultatet. Pedagogerna betonade i sina svar hur viktigt det är att se till att alla barnen på daghemmet får möjligheten att vara delaktiga. Dessutom betonades lekens viktiga betydelse och pedagogerna påpekade att det alltid är på den vuxnas ansvar på daghemmet att se till att alla barnen får möjligheten att ingå i daghemmets gemenskap. Även undersökningens syfte gick att koppla till socialpedagogiken. Jag upplever att detta arbete stöder blyga barns möjligheter till delaktighet på daghem och ökar deras möjligheter att få delta i aktivitetsgemenskaper. Detta arbete lyfter fram problematiken med blyga barn och kan ge pedagogen inspiration och konkreta tips på hur man kan försöka stöda de blyga barnen i daghemsgruppen.

7.3 Arbetslivsrelevans och förslag på fortsatt forskning

Syftet med detta arbete var att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Jag anser att detta arbete bidrar till en ökad kunskap om blyga barns delaktighet på daghem. Jag hoppas att arbetet väcker tankar hos daghemspersonalen och hjälper personalen att uppmärksamma och stöda blyga barns delaktighet på daghem. Till socionomens uppgifter hör att stöda individers möjligheter till delaktighet och jag upplever att arbetet därför har en klar arbetslivsrelevans. Arbetet är inte endast riktat till socionomer utan jag hoppas att även fostringspersonal med andra utbildningar kan dra nytta av arbetet.

I undersökningens resultat lyftes fram högkänsliga barn på daghem. Ett förslag till fortsatt forskning kunde vara att undersöka högkänsliga barns delaktighet på daghem. Högkänslighet är ett fenomen som först nyligen lyfts fram i samhället och det vore intressant att undersöka ämnet. Ett annat förslag på fortsatt forskning kunde vara att skriva ett arbete om främjande av delaktigheten hos barn med språksvårigheter eller andra utmaningar.

KÄLLOR

Armer, Mandara & Coplan, Robert J. 2005, *Talking Yourself Out of Being Shy: Shyness, Expressive Vocabulary, and Socioemotional Adjustment in Preschool*. Merrill-Palmer Quarterly, vol.51, nr 1, s. 5-7.

Björk - Åkersson, Eva & Granlund, Mats. 2004, Delaktighet – ett centralt begrepp i WHO:s klassifikation av funktionstillstånd, funktionshinder och hälsa (ICF) I: Gustavsson, Anders, red. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur, s. 29-48.

Bowker, Julie, C; Coplan, Robert J. & Rubin, Kenneth, H. 2009, *Social Withdrawal in Childhood*. Annual Review of Psychology, nr 60, s. 141- 171.

Cumming, Christine; Eisenberg, Nancy; Rotenberg, Ken J; Singh, Mike; Smith, Ashlee & Terlicher; Elizabeth. 2003, *The contribution of adults' nonverbal cues and children's shyness to the development of rapport between adults and preschool children*. Journal of Behavioral Development, vol.27, nr 1, s. 21-30.

Eriksson, Lisbeth & Markström, Ann-Marie. 2000, *Den svårfångade socialpedagogiken*. Lund: Studentlitteratur AB, 236 s.

Förordning om barndagvård (16.3.1973/239). Finlex. Tillgänglig: [http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730239?search\[type\]=pika&search\[pika\]=dagv%C3%A5rd](http://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1973/19730239?search[type]=pika&search[pika]=dagv%C3%A5rd) Hämtad:10.1.2014

Jacobsen, Dag Ingvar. 2007, *Förståelse, beskrivning och förklaring – Introduktion till samhällsvetenskaplig metod för hälsovård och socialt arbete*, Lund: Studentlitteratur AB, 316 s.

Johannesen, Nina & Sandvik, Ninni. 2013, *Småbarns delaktighet och inflytande – några perspektiv*. Stockholm: Liber AB, 116 s.

Junttila, Niina; Kaarakainen, Meri-Tuulia; Neitola, Marita; Salminen, Tuija; Talo, Johanna & Votkin, Hannele. 2002, Lasten minäkäsitys ja käyttäytymispiirteet I: Laine, Kaarina & Neitola, Marita, red. *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä*. Suomen Kasvatustieteellinen Seura, s. 51-94.

Jönhill, Jan Inge. 2012, *Inklusion och exklusion – En distinktion som gör skillnad i det mångkulturella samhället*, Malmö: Liber, 216 s.

Keltikangas-Järvinen, Liisa. 2009, *Temperamentti – ihmisen yksilöllisyys*. Juva: WS Bookwell Oy, 319 s.

Kemple, Kirsten M. 1995, *Shyness and self-esteem in early childhood*. Journal of Humanistic Education & Development. Vol. 33, nr 4, s. 173-183.

Kronqvist, Eeva-Liisa. & Kumpulainen, Kristiina. 2011, *Lapsuuden oppimisympäristöt – eheä polku varhaiskasvatuksesta kouluun*. Helsinki: WSOYpro, 167 s.

Kurki, Leena & Nivala, Elina. 2006, *Hyvä ihminen ja kunnan kansalainen: Johdatus kansalaisuuden sosiaalipedagogiikkaan*. Tammerfors: Tampereen Yliopistopaino Oy, 252 s.

Kvale, Steinar. 1997. *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur, 306 s.

Laine, Kaarina. 2006, Lapsen sosiaalinen maailma päiväkodissa. I: Häkka, Arja; Kuokkanen, Helena; Virolainen, Arja, red. *Lapsen parhaaksi, lähihoitaja varhaiskasvattajana*, Helsinki: Edita Prima, s. 65–107.

Laine, Kaarina & Neitola, Marita. 2002, Interventioiden mahdollisuus. I: Laine, Kaarina & Neitola Marita, red., *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä*. Suomen Kasvatustieteellinen Seura, s. 105–108.

Laine, Kaarina. 2002, Vertaisryhmä ja syrjäytyminen I: Laine, Kaarina & Neitola, Marita, red. *Lasten syrjäytyminen päiväkodin vertaisryhmästä*. Suomen Kasvatustieteellinen Seura, s. 13–37.

Madsen, Bent. 2006, *Socialpedagogik - Integration och inklusion i det moderna samhället*. Lund: Studentlitteratur, 301 s.

Molin, Martin 2004. Delaktighet inom handikappområdet. I: Gustavsson Anders, red. *Delaktighetens språk*. Lund: Studentlitteratur 237 s.

Mustajärvi, Suvi 2012, *Yksin ryhmässä – vetäytyvät lapset ja syrjäytyminen päiväkodissa*. Helsingfors Universitet, Beteendevetenskapliga fakulteten. Pro gradu avhandling, 78 s.

Norstedts Svenska ordbok. 1999, Uppslagsordet: Blyg. Tredje reviderade upplagan. Institutionen för svenska språket. Göteborgs Universitet. 1492 s.

Piironen-Malmi, Ulla & Strömberg, Seija. 2008, *Välittämisen pedagogiikka*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi, 197 s.

Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja. 2003, *Delaktighet som värdering och pedagogik*. *Pedagogisk Forskning i Sverige*, nr 12, s. 70-84. Tillgängligt: <http://www.ped.gu.se/pedfo/pdffiler/pramsher.pdf> Hämtad 12.1.2014

Social- och hälsovårdministeriet 2007, *Kommuninfo Precisering av 6.5 § i förordningen om barndagvård* (239/1973). Tillgängligt: <http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfo/kuntainfo/-/view/1210163> Hämtat 10.1.2014

Stakes. 2005, *Grunderna för planen för småbarnsfostran – En korrigerad upplaga (version II)*. Tillgängligt: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/2e130087-8320-4be7-b07d-218aa17e6873> Hämtad 2.5.2014

Stein, Murray B. & Walker, John R. 2003, *Våga besegra din rädsla- om blyghet och andra sociala hämningar*. Stockholm: Svenska förlaget Liv och Ledarskap Ab, 223 s.

Stiftelsen Sedmigradsky 2014. Tillgängligt: <http://www.sedmigradsky.fi/verksamhet/>
Hämtad: 29.8.2014

Viljamaa, Janne 2009, *Mitä minä teen tämän lapsen kanssa*. Minervakustannus 182 s.

BILAGOR

Bilaga 1

Anhållan om forskningslov för att få intervjua personal inom Stiftelsen Sedmigradsky **Stiftelsen Sedmigradsky / Verksamhetschef Lena Granqvist**

Jag heter Laura Lindfors och jag studerar till socionom vid Yrkeshögskolan Arcada. För tillfället skriver jag på mitt examensarbete som behandlar blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet – ur pedagogens synvinkel. Jag anhåller om lov att skriva mitt examensarbete till Stiftelsen Sedmigradsky. Syftet med mitt arbete är att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Jag vill undersöka vad det finns för möjligheter för pedagogen att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet samt vilka faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet. Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap om blyga barns delaktighet på daghem samt hjälpa daghemspersonalen att stöda delaktigheten hos blyga barn.

Jag anhåller om lov att få intervjua personal inom Stiftelsen Sedmigradsky. Metoden jag använder är kvalitativ gruppintervju. För att analysera det insamlade materialet kommer jag att göra en innehållsanalys. Jag kommer att genomföra gruppintervjuer med personer som jobbar med barnen i daghemmen. Intervjuerna görs i grupper på 2-4 personer per daghem, enligt daghemmens resurser. Sammanlagt kommer jag att genomföra fyra intervjuer (en på varje enhet). Jag har avgränsat mitt problemområde att behandla daghemsbarn i åldern tre till fem år. Jag önskar därför att de som deltar i min undersökning har erfarenhet av arbete med daghemsbarn i denna ålder. Jag kommer att bilda in intervjuerna. Min önskan är att föreståndarna söker de frivilliga inom personalen som vill delta i intervjun. Deltagarna får sedan underteckna ett informerat samtycke.

Sedan kommer jag tillsammans med föreståndarna och respondenterna överens om en passlig tid då jag kan besöka daghemmen och genomföra intervjuerna. Det är frivilligt att delta i min undersökning och alla respondenter hålls anonyma. Vill man inte svara på någon enskild fråga respekterar jag detta. Jag strävar till att genomföra intervjuerna under juni månad och att skriva färdigt mitt examensarbete senast till julen 2014. Min handledare heter Carina Kiukas. Hon är anträffbar via e-post: carina.kiukas@arcada.fi

Med vänliga hälsningar,
Laura Lindfors
laura.lindfors@arcada.fi

Bilaga 2

Bästa föreståndare och personal på Stiftelsen Sedmigradsky

Jag heter Laura Lindfors och jag studerar till socionom vid Yrkeshögskolan Arcada. För tillfället skriver jag på mitt examensarbete som behandlar *blyga barns delaktighet i daghemmets verksamhet – ur pedagogens synvinkel*. Syftet med mitt arbete är att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem. Jag vill undersöka vad det finns för möjligheter för pedagogen att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet samt vilka faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet. Det färdiga arbetet kommer att bidra till en ökad kunskap om blyga barns delaktighet på daghem samt hjälpa daghemspersonalen att stöda delaktigheten hos blyga barn. Som handledare för mitt examensarbete fungerar Carina Kiukas.

För att genomföra min undersökning behöver jag frivilliga som arbetar i barngrupp som ställer upp för gruppintervju (en intervju per enhet med 2-4 personer). Jag kommer att bilda in intervjuerna och uppskattar att en intervju högst kommer att ta en timme. Intervjuerna kommer att ske på daghemmen, då vi kommit överrens om en lämplig tid. Jag strävar till att genomföra intervjuerna under juni månad. Jag har avgränsat mitt problemområde att behandla daghemsbarn i åldern tre till fem år. Jag önskar därför att alla som deltar i min undersökning har erfarenhet av arbete med daghemsbarn i denna ålder.

All insamlad data kommer att behandlas konfidentiellt och alla som intervjuas kommer att förbli anonyma. Bara jag och min handledare har tillgång till materialet jag samlar in. Efter att examensarbetet blivit färdigt kommer jag att förstöra det insamlade materialet. Som bilaga skickar jag med informerade samtycken som jag ber att alla respondenter undertecknar. Jag svarar gärna på eventuella frågor per e-post: laura.lindfors@arcada.fi Tack redan i förväg!

Med vänliga hälsningar

Laura Lindfors

Bilaga 3

Intervjuguide/ underlag för gruppintervju med personalen på stiftelsen Sedmigradsky

Utgående från mina frågeställningar har jag utarbetat två teman som jag kommer att ta upp under intervjun. Som stöd för att behålla strukturen har jag format färdigt en del öppna frågor. Min strävan är att intervjutillfällena skall likna diskussionstillfällena där alla informanter kan samtala fritt om ämnet.

Bakgrundsfrågor: Tänkte inleda samtalet med allmänna frågor där ni får berätta lite om er själva

- Berätta lite om er utbildning och er erfarenhet av daghemsarbete
- Med vilken ålders barn har ni jobbat med?

Tema 1: Pedagogens möjligheter att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet

- Hurdana möjligheter anser ni att pedagogen har att stöda blyga barns delaktighet på daghem?
- Berätta lite om era egna erfarenheter av blyga barn i daghemsgruppen
 - Hurdana arbetsätt brukar ni använda för att stöda blyga barns delaktighet?
 - Hur upplever ni att dessa arbetssätt hjälper?
 - Hur brukar ni ta i beaktan blyga barn i följande situationer: Samlingar, ledd verksamhet, utevistelse, fri lek osv.
- Berätta lite om ert samarbete inom teamet gällande de blyga barnen

- Hur brukar ni ta i beaktan de blyga barnen då ni planerar och utvärderar er verksamhet?
- Hur skulle ni beskriva föräldrasamarbetets roll i att stöda de blyga barnen?
- Hurdant mångprofessionellt/interprofessionellt samarbete har ni haft för att stöda de blyga barnen?
- Vad anser ni att är det viktigaste att tänka på då man som pedagog försöker stöda ett blygt barn i daghemsggruppen?

Tema 2: Faktorer som kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet

- Vad tycker ni att kan försvåra blyga barns delaktighet i daghemmet? På vilket sätt?
- Hurdana utmaningar har ni stött på i ert arbete då ni försökt stöda blyga barns delaktighet?
 - Ledd verksamhet, samlingar, fri lek, andra situationer o.s.v.

Slutligen: Har någon av er ännu något att tillägga som inte kommit upp tidigare?

Bilaga 4

INFORMERAT SAMTYCKE

Härmed samtycker jag till att delta i Laura Lindfors undersökning. Jag är informerad om att syftet med undersökningen är att undersöka vad jag anser att det finns för möjligheter för pedagogen att stöda blyga barns delaktighet i daghemmet samt vilka faktorer jag anser att kan försvåra möjligheten till delaktighet. Syftet med det färdiga examensarbetet är att öka förståelsen för blyga barns delaktighet på daghem.

Jag är medveten om att det är frivilligt att delta i gruppintervjun. Jag är även medveten om att jag när som helst kan backa ut och att jag kan neka till att ställa upp. Jag är medveten om att ingen av deltagarna i undersökningen går att identifiera i det färdiga examensarbetet. Jag godkänner att de uppgifter som kommer fram i intervjun får användas i undersökningen. Jag godkänner även att gruppintervjun bandas in.

Jag väljer att delta i gruppintervjun (Kryssa i rutan)

Ort och datum _____

Namn _____